

Дзвін «Андрій» вилитий у Перемишлі коштом п.Євгена Сверстюка пам'яті його сина – талановитого лікаря, який помер 2009 року

Відійшов у вічність Євген Сверстюк

Треба мати могутній потяг до правди і характер, щоб під заглушливу музику епохи дослухатися голосу власного серця.

Євген Сверстюк

Архиєпископ Харківський і
Полтавський Української
Автокефальної Православної
Церкви ІГОР ІСІЧЕНКО

Те, що в моїх очах становить фундамент духовності Євгена Сверстюка, це його глибока повага до волинської традиції. Євген Сверстюк мав ту перевагу над своїми ровесниками-дисидентами із Центральної та Східної України, що він зростав на Волині ще до окупації совітами і виніс звідти оте відчуття християнської традиції.

Завжди, коли приїздив до Києва, він був у неділю на літургії, майже завжди причащався. І це була якраз та сучасна релігійність, якої бракує дуже багатьом у церкві. Я не побоюся сказати, що для відродження Української Автокефальної Православної Церкви Євген Сверстюк зробив більше, ніж будь-хто з єпископів. Часто йому доводилося протистояти руйнівній дії сил, які виходили із советського минулого і намагалися деформувати відроджувану церкву.

Думаю, що це і формує той спадок, який Євген Сверстюк залишає нам – не боятися бути радикальним у захисті правди, не йти на компроміси зі своїм сумлінням. Це взірць, який він давав нам як практикуючий християнин, як редактор газети «Наша віра», як член патріаршої ради нашої Церкви.

Архиєпископ-емерит Української
Греко-Католицької Церкви
Блаженіший ЛЮБОМИР (Гузар)

Для нашого суспільства те, що Євген Сверстюк від нас відійшов, по-людськи кажучи, велика втрата. Людей такого не тільки літературного таланту, а такої духовної якості ми не часто зустрічаємо. На мою думку, це була насправду надзвичайна людина.

Я не можу сказати, що мав нагоду багато з ним спілкуватися, хіба останніми, може, роками, коли ми частіше бачилися, і я мав можливість більше до нього приглядатися і прислухатися до того, що він каже. І не маю найменшого сумніву, що це був справжній патріот, який дуже багато задля України зробив і за Україну потерпів. Але приймав це мужньо.

І його патріотизм, можу сказати, прислухуючись до того, що він говорив, це був справжній християнський патріотизм. Сверстюк думав категоріями людини віруючої, справді, дуже-дуже віруючої. І мені здається, те, що він зробив впродовж багатьох років, ті його терпіння, і також його праця, особливо на літературному полі, заслуговують на велику вдячність з боку нашої спільноти. Бо, справді, це подиву гідна людина. Дай Боже, щоб ми таких мали більше.

Сверстюк є взірцем борця, прикладом для молодого покоління українців, християн. Знаю, що він часто зустрічався з молоддю. Навіть в останній нашій розмові з ним кілька тижнів тому – він уже був хворий, і ми говорили по телефону. – він оповідав мені про свою зустріч з молодими людьми. Без сумніву, він бажав отой дух, який у ньому горів, передати молоді.

Він, я думаю, заслужив собі у Господа на велику нагороду за все, що зробив для народу нашого своєю жертвою, своєю працею... Він у Божих руках.

Ректор Українського
католицького університету,
ВЛАДИКА Борис ГУДЗЯК

Весь цей час, навіть у дуже складних ситуаціях, він зберігав рівновагу духу. А все тому, що його життєве кредо, його громадянська позиція була основана на Божих істинах. Це була глибоковіруюча людина, моральний камертон українського народу, джерело спокою і миру. Він мав особливу автентичність, був правдивий. Не лише перебував у середовищі, але й випереджував його. Вже 50 років тому він стояв на позиціях, до яких ми поволеньки доходимо цілим народом. Я думаю, що він свою авангардну роль виконав. Тепер час іншим перебирати естафету.

До останніх днів його можна було зустріти в будинку «Смолоскипа»

де він керував газетою «Наша Віра» та готував свої нові тексти — публіцистичні, культурологічні, літературознавчі й інші. Євген Сверстюк пішов від нас активним, повним інтелектуальною, творчої сили, мудрим, усміхненим, але й стійким, принциповим.

Дисидент і правозахисник, поет і дослідник історії, культури, один із найавторитетніших публічних інтелектуалів країни, Сверстюк пройшов непростий, сповнений різноманітних подій шлях. Освіта психолога, праця в журналах та НДІ, переслідування за інакшумство, виступи проти дискримінації української культури, арешт, в'язниця й заслання, праця столяром, написання численних статей і книжок, невпинна боротьба за державність України, за людяність, ґрунтовану на християнській моралі, промоція і дослідження визначних явищ нашої культури.

У шістдесяті роки Євген Сверстюк став автором одного з ключових текстів українського самвидаву — «3 приводу

процесу над Погружальським». У сімдесяті написав ще одну надважливу працю — «Собор у ристованні». У наші дні він був серед учасників ініціативи «Першого грудня», а рік тому видав книжку «Гоголь та українська ніч». І це лише дециміриця пан Євген тримав руку на пульсі подій...

Не можемо не сказати й про його співпрацю з видавництвом «Смолоскип», що була для нас честю. Євген Сверстюк регулярно брав участь у наших презентаціях та інших заходах, виступав із посутніми промовами аналітичного характеру. У багатьох книжках ми публікували його статті та передмови — наприклад, у вибраних творів Василя Симоненка, Олени Теліги, Василя Стуса, у спогадах Юрія Орлова. Його передмова відкрила нову книжкову серію «Українська публіцистика».

Увесь колектив видавництва «Смолоскип» глибоко сумує з приводу цієї помітної втрати для цілої України та висловлює щирі співчуття рідним

і близьким пана Євгена. Світла йому пам'ять!

P.S. А закінчити цю сумну згадку хотілось би віршем Євгена Сверстюка. Адже про нього несправедливо рідко говорили як про поета, а сам він зі своїми поезіями ніколи не нав'язувався. Текст подано у версії, опублікованій на сайті «Громада».

У щедрий вечір

Подруги й друзі літ
моїх добрих

Нині я сам
в тихім полум'ї свічки
Хочу зібрать вас
по хащах-дебрях
І повторити ваші обличчя
Всіх вас
просвітлених юності

Всіх вас
позначених ласкою Бога
Вас одержимих
охоплених жаром
Сповнених жалю любови і
болю

Всіх вас живих
напімертвих

померлих
Нині скликаю такими
як були

Я вас любив
І нічого не стерлось
В наших слідах
у наших минутих
Вічно живі в мені погляди
ваші
Тайно закохані скромні
бентежні

Самозаслуханий тихо уважний
Сумно задумливий
але безстрашний
Що там вже сталося
нині ми рівні
Кожен лицем перед
вівтарем честі
Потім вже інший акт
сили нерівні
Хрест цей важкий а за ним
перехрестя

За перехрестям
знов мої рідні
З різних країв
невідомі
незнані
Різних звичаїв вірою різні
Але споріднені у
стражданнях

В сірих бушлатах
зігріті лиш чаєм
Часом слова ми пускали

як стріли
Де ж ви навчилися тих
слів на прощання
Дякую вам що ми в світі
зустрілися
Рідні мої зі світів
невідомих
Я вас не бачив і не побачу
Але ви часто в моєму домі
Дякую вам за ваш звичай і
вдачу

Ось ми й зібралися
Будьте знайомі
В чистій самотній моїй
хатині
На цій крижині будемо як
дома
Світ весь розколотий
а ми єдині
На щедрий вечір вам
нащедрую я
Міт про любов що повік
не минається
Слава Всевисьшому
що ми зустрілися
В світі
який проплива
розмивається.

Осип ЗІНКЕВИЧ,
СМОЛОСКИП

ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ СВЕРСТЮК — видатний публіцист і літературознавець, активний учасник національно-демократичного руху, один із його інтелектуальних лідерів, полишив нас 1 грудня 2014 року. Царство йому Небесне.

Народився він на Андрія, 13 грудня 1927 року (записаний 13.12.1928) у селі Сільце Горьківського р-ну Володимирської обл. у селянській родині.

1952 закінчив філологічний факультет Львівського університету (відділення «логіка і психологія»). 1953-1956 — аспірант НДІ психології. 1956-1959 — викладач української літератури в Полтавському педагогічному інституті. 1959-1960 та 1962-1965 — старший науковий співробітник Українського НДІ психології. 1961-1962 — завідувач відділу прози журналу «Вітчизна». Чотири рази за ці роки його звільняли з роботи з політичних мотивів. До захисту кандидатської дисертації не був допущений. З 1965 до арешту в 1972 — відповідальний секретар редакції «Українського ботаничного журналу».

З часу виникнення в 1960 київського Клубу творчої молоді, який став центром неофіційного культурного й громадського життя Києва і всієї України, Сверстюк — один з найактивніших його учасників, поруч і в тісному зв'язку з такими відомими діячами української культури й мистецтва як Алла Горська, Галина Севрук, Людмила Семикіна, Василь Симоненко, Іван Світличний, Іван Дзюба, Ліна Костенко, Іван Драч, Василь Стус, Лесь Танюк та інші.

Одним із найгостріших і найпопулярніших творів українського самвидаву 60-х років був анонімний памфлет про спалення Центральної наукової бібліотеки «3 приводу процесу над Погружальським», що його написав,

як пізніше стало відомо, Сверстюк у співавторстві з Іваном Світличним. Важливими подіями національно-культурного життя були його неофіційні публічні виступи, зокрема, на вечорі пам'яті Василя Симоненка (1964). Про характер протистояння багато говорить відкритий лист (разом з А.Горською, Л.Костенко, І.Дзюбою та В.Некрасовим) до газети «Літературна Україна» у зв'язку з газетним цькуванням В'ячеслава Чорновола. Широко розповсюджувалися в самвидаві відповіді його есе «Собор у ристованні», «Іван Котляревський сміється», «Остання слеза», «На мамине свято», вони часто передавалися радіостанціями «Свобода», «Голос Америки».

У 60-х роках Сверстюк був неодмінним учасником напівлегальних літературних вечорів, зборів, заборонених святкувань біля пам'ятника Т.Шевченку у день перенесення його праху з Петербурга в Україну 22 травня 1861 року. 7 грудня 1970 року Сверстюк виступив з відомою промовою на похороні А.Горської, яка трагічно загинула 28 листопада т. р.

Заарештований 14 січня 1972 року під час масових арештів української інтелігенції. Більшість заарештованих були засуджені восени того ж року, а слідство у справі Сверстюка затягнулося більше як на рік, хоча справа була чиста «літературною». Свої твори автор підписував власним прізвиськом і тому нічого було розслідувати. Засуджений Київським обласним судом за ст. 62 ч. 1 КК УРСР («Антирадянська агітація і

пропаганда») 16-24.04.1973 на максимальний термін — 7 р. таборів суворого режиму і 5 р. заслання. Йому були інкриміновані як антирадянські згадані есе. Головним предметом звинувачення була книжка «Собор у ристованні» (Париж, 1970), також публічні виступи, зокрема, перед працівниками освіти в 1965 році з критикою ідеологічних стереотипів і системи неправди в роботі школи, розмови зі знайомими, окремі висловлювання. «Останнє слово» Сверстюка на суді згодом поширювалося в самвидаві.

Відбував термін у 36-му і 35-му таборах у Пермській обл. Брав участь у численних акціях протесту — голодуваннях і страйках, перебував під особливим наглядом, його систематично кидали до камер. Наприкінці лютого 1978 був посаджений на 4 місяці в ПКТ (призначення камерного типу, тобто внутрішньотабірної в'язниці). На заслання теж був відправлений після 15 діб карцеру.

На засланні (селище Богдарин Бурятської АРСР) працював столяром геологічної експедиції. Звільнений у жовтні 1983. У Києві мав таку ж столярну роботу, якої позбувся в 1988 у зв'язку з поїздкою в Американське посольство на зустріч дисидентів.

Починаючи з літа 1987 Сверстюк брав активну участь у роботі напівлегального Українського культурологічного клубу, зокрема, виступив з лекцією в зв'язку з 50-річчям загинувшого в таборах В.Стуса й оголосив, що передав текст Лондонському центрові Міжнародного ПЕН-клубу.

Із 1989 Сверстюк був змінним редактором християнської газети «Наша віра». Відстоював позиції Церкви поза політикою. Належав до Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ), що не бажає бути Церквою державною. З 1989 — президент Української асоціації незалежної творчої інтелігенції (УАНТІ), яка присуджує щорічні премії ім. В.Стуса. У 1993 обраний президентом Українського ПЕН-клубу.

Численні статті й публічні виступи Сверстюка перед інтелігенцією, студентами, школярами, по радіо й телебаченню впливають на подолання інерції страху в суспільстві, на відродження національних духовних цінностей. Перебуваючи поза політичними організаціями, він, проте, впливав на формування ідеології національно-патріотичного руху в цілому й особливо на духовне відродження України.

У доповіді «Шістдесятники і Захід», прочитаній в Урбані та Гарварді в 1991, Сверстюк так говорив про історичні зміни, що відбулися: «Загрозила для світу, затята і наступальна комуністична потуга — раптово відмовилася від своєї манери виклику і погрози. Вона прокинулася, повернулася на 180 градусів — і прийняла мову своїх замучених і недозамучених жертв із криминальними номерами. Це була вічна тиха мова правди — її струмок плине через усю історію. Комуністи не змогли перекувати його, перекрити своєю «правдою», і зрозуміли, що

спільною мовою світу може бути лише та тиха мова гнаних і переслідуваних за правду, яка йде від священних джерел».

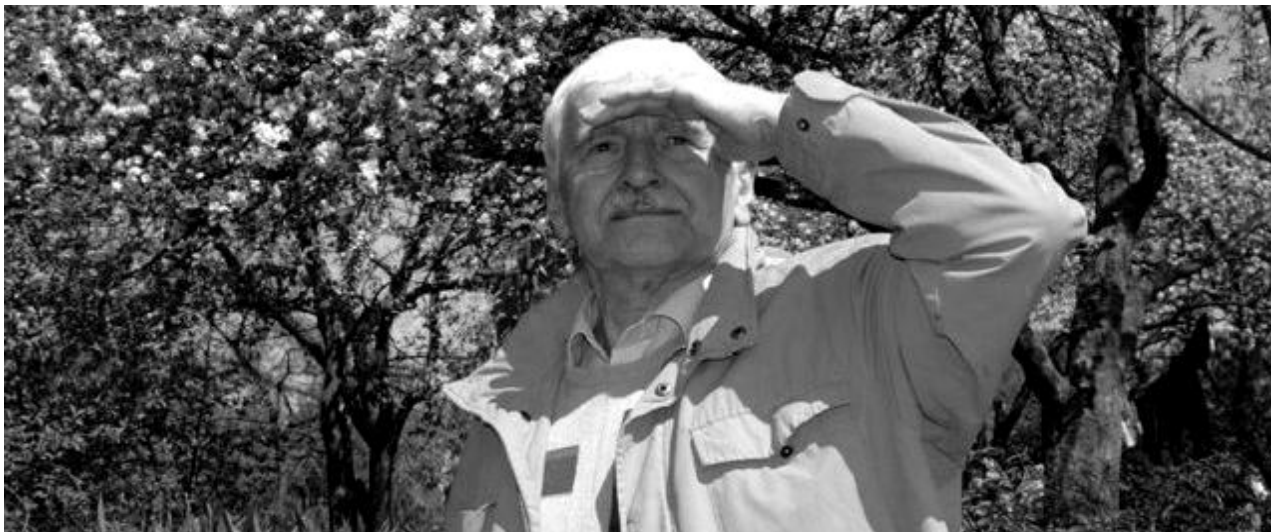
1993 р. Є.Сверстюк захистив у Вільному Українському університеті (Мюнхен) докторат з філософії на тему «Українська література і християнська традиція».

Найвідоміші книги Сверстюка «Собор у ристованні» (1970), «Блудні сини України» (1993), «Шевченко і час» (1996), «На святі надій» (1999), «На хвилях «Свободи». Короткі есеї» (2004), «Не мир, а меч. Есеї» (2008), «Гоголь і українська ніч: Есеї» (2013), «Світлі голоси життя» (2014).

Сверстюк також автор численних есеїв і статей із літературознавства, психології і релігієзнавства, віршів і перекладів з німецької, англійської, російської.

Лавреат Національної премії ім. Т.Шевченка (1995) та премії ЮНЕСКО «За міжконтинентальну міжконфесійну толерантність» «Корнеліу Колосу» (2000). Дійсний член Української Вільної Академії Наук (США, 1996). 26.11.2006 р. за видатні заслуги в утвердженні суверенітету та незалежності України, мужності і самовідданості у відстоюванні прав і свобод людини, плідну літературно-публіцистичну діяльність та з нагоди Дня Свободи Президент нагородив Євгена Сверстюка Орденом Свободи.

Володимир КАПЛІН,
Василь ОВСІЄНКО,
Харківська правозахисна група

СЛОВО ПРОЩАННЯ від Ініціативної групи «Першого грудня», підготовлене Мирославом МАРИНОВИЧЕМ

Сталося немислиме: відійшов у вічність той, хто не повинен був відходити ніколи. Хто мав бути з нами завжди – бо як же Україна без Євгена Сверстюка?

Чим більше слабшали його фізичні сили, тим більшою моральною опорою він ставав. Він стояв на всіх людських роздоріжжях, щоб вказати на шлях віри: «На цьому шляху переможеш».

Хай благословенню буде душа тієї скромної волинянки, що першою напоїла свого сина живою водою віри. Через нього вона напоїла мільйони.

Він увібрав у своє серце ледь не всі болі свого народу: кривди націо-

нального гніту, лихоліття війни, злочини комуністичного режиму, цинізм з боку пострадянських керівних еліт. І все ж його постать випромінювала любов і закликала до миру.

За свою вірність Правді і незламність Духу він платив дорогою ціною – у тюрмах і карцерах, на етапах і засланнях. Його, невинного, гнали конвою і принижували пігмеї. Та він залишався зразком високої гідності, яка не підвладна злу.

І чим більше довкола нього руйнували храми, переслідували за молитву чи паплюжили святині, тим більше Євген Сверстюк розчищав місце для

Бога у своїй душі та прокладав стежки до Нього для інших людей.

Він явив Україні високий калібр православ'я. І невтомно редагуючи свою газету «Наша віра», він скромно свідчив, що наріжний камінь таки займе належне місце в арці світобудови.

Євген Сверстюк любив Україну, а Україна любила його. Бо з ним, великим, вона сама стала великою. І таки справді стане великою, якщо вчитатися у його книги й прислухається до його моральних максим.

Офіційний некролог за Євгеном Сверстюком не має сенсу: його найбільші здобутки записані не в трудовій книжці,

а в людських серцях. А ще не має сенсу тому, що під таким некрологом треба було б підписати більшість українського народу поіменно.

В цю пору прощання наше слово має лише один і найвищий сенс: це слово вдячності. Є щось особливе в тому, що Євген Сверстюк – член Ініціативної групи «Першого грудня» – помер саме 1 грудня. Це ніби його прощальний заповіт.

Дякуємо Тобі, наш високий Друже, за великий дар побратимства! Хай Господь оселить Твою душу там, де спочивають усі праведники української землі. Вічна Тобі пам'ять!

Посол України майбутнього

Не стало людини, яка слугувала Вірцем: Християнина, Громадянина, Особистості.

Не стало героїчного українця, патріотизм якого йшов від любові; літератора, що повертав слову його божественну суть; мирянина, який був великою опорою Церкви.

Через його серце і розум проходили чи не найважливіші, життєдайні зв'язки українського суспільства. Він зв'язував розірване ворогами життя поколінь на своїх культурологічно-історичних вечорах, у своїх книгах, публікаціях, радіо- й телевістках.

Він народився на Волині, але тему правди про Голодомор ніхто не вів так органічно, як він, вшановуючи своїх жертвних попередників і пускаючи у світ такі книги, які повертають пам'ять, наvertsють до каяття, до Бога.

Євген Сверстюк був яскравою постаттю в дивовижному суцвітті шістдесятників, і вже тоді його філігранно огранене слово було сповнене великої суспільної місії.

Його життя ще більше стало жертвним свідченням, коли його, невинного, запроторили за ґрати як «особливо небезпечного державного злочинця». Висока громадянська й моральна постава Євгена Сверстюка стала не лише духовним джерелом для в'язнів пермських концтаборів, а й моральним виразом усій комуністичній системі.

Він виставляв суспільству високу духовну планку життя, розуміючи, що тільки за такої умови країна буде. Робив це єдністю свого слова і свого діла, філософії та життя. Ще в 1989 році Євген Олександрович говорив: «У нас зовсім нема іншої зброї, крім моральної. Якщо не будемо вищі морально – нас і не помітять. Якщо будемо штовхатися ліктями на чужому ярмарку – проти нашого одного знайдеться сто. Якщо будемо слугуватись лукавим і неправдивим словом – у них знайдеться тисяча слів. Ми можемо перемогти тільки тією силою, якої у них нема: силою білої ворони, яка не каркає і не краде...».

Сьогодні ці слова звучать як заповіт – особливо для молоді, яка після Революції Гідності вже доросла, щоб читати його «Блудних синів України». Там, на Майдані, куди зійшлися донедавна заблукані, але тепер справжні сини й дочки України, місію життя Євгена Сверстюка було сповнено.

Вся його життєдайність ішла від віри – тихої, непомітної, але дуже глибокої: «До мене та віра повернулася раптом, і на душі стало так легко...». Звідси зрозумілими стають і його надхнення участь у розбудові Української Автокефальної Православної Церкви на теренах України, і його зв'язка, офірна 25-літня робота з невеличкою групою однодумців у газеті «Наша віра».

Життя і творчість Євгена Сверстюка – визначне явище в українській історії. В епоху капітуляції багатьох людей науки і культури перед непереборною, як їм здавалося, силою Діла, в час виправдання внутрішнього рабства вже без зовнішніх кайданів – лунає і лунає над Україною його чистий голос як моральний камертон, що знаходить відгук у наших серцях.

Ось чому, виїжджаючи за кордон чи об'їжджаючи найменші містечка України, Євген Сверстюк був завжди Надзвичайним і Повноважним Послом України майбутнього – тієї омріяної України, якої вже так зачекалися в усьому світі. Назвавши одну зі своїх книг «На святі надії», він розкрив сенс свого життя: через жертву наближати це свято свого народу, жити ним у супереч негодам й оберегати його від людської зневири.

Зірка Євгена Сверстюка світила яскраво і тепло. Сьогодні вона просто зайняла на небосхилі належне їй горне місце й далі світлитиме українцям мерехтливим світлом ідеалізму й офірності.

Його життєва дорога скінчилася – наша ж іще триває. А борг вдячності нам вдасться сплатити лише тоді, коли ми будемо не лише його співвітчизниками чи друзями, а й його духовними спадкоємцями.

Нехай же увійде Друг наш і Побратим у спочинок Господній!

Даруй йому, Господи, вічну радість і Царство Небесне!

Айрікян Паруйр, Арутюнян Варден, Беліцер Наталка, Білокінь Сергій, Богомолець Ольга, Бровко Віктор, Булкін Кирило, Васюник Іван, Вельбовець Наталка, Вівташ Юрій, Гель Марія, Голуб Олена, Горбаль Микола, Горинь Ольга, Богдан, Микола, Григоренко Андрій, Гулян Гайк, Гулян Леон, Денисова Ніна, Дмитрієв Юрій, Добровольський Руслан, Дроздовський Дмитро, Жук Ігор, Занадворов Михайло, Захаров Євген, Зінкевич Осип і Надія, Зісельс Йосип, Івліюшин Михайло, Кавун Ольга, Калинець Ігор, Каплун Володимир, Караванський Святослав, Кир'ян Надія, Коваль Роман, Ковальов Сергій, Ковцун Оresta, Компаніченко Тарас, Копійка о. Валерій, Кравченко Валерій, Кульчинський Микола, Куценко Григорій, Лиша Раїса, Лісова Віра, Лук'яненко Левко, Маковійчук Григорій, Малишко Микола, Маринович Мирослав і Люба, Маркосян Лаура, Маркосян Размік, Мармус Володимир, Марусик Тарас, Матвійчук Леся, Матвійчук Кузьма, Мороз Раї-

са, Муратов Микола, Овсієнко Василь, Огданська Тамара, Орлов Юрій, Пестов Віктор, Пилипчук Дмитро, Плахотнюк Микола і Богдан, Попадюки Зорян і Оксана, Попелюх (Стус) Валентина, Попов Кирил, Приходько Григорій, Пронюк Євген, Просняк Тамара, Різників Олександр, Рогинський Арсеній, Розумний Тарас, Руденко Раїса, Русин Іван, Самуляк Надія, Саннікова Єлена, Семків Ростислав, Сеньків Володимир, Сергієнко Олександр, Сидоржевський Михайло, Симуха Настя, Скрипникова Лариса, Смірнов Алексей, Сокульська Оріся, Стус Дмитро, Сугоняко Олександр, Суперфін Габріель, Тельнюк Галія і Леся, Тихий Володимир, Ткачук Олександр, Фіалко Євген, Фесюк Богдан, Фінберг Леонід, Ханас Володимир, Хмара Степан, Чернілевський Станіслав, Чернявська-Набока Інна, Чорновіл Валентина, Чорнокожа Тарас, Шабатура Стефа, Шаповалов Євген, Шевченко Олександр, Шухевич Юрій і Леся, Якубівський Михайло і ще безліч імен...

Виступ Василя Овсієнка на творчому вечорі Євгена Сверстюка «На святі надій» 16 грудня 2008 р. у Філармонії м.Київ

2004 року я готував до друку книжку Оксани Мешко до 100-річчя з дня її народження і збирав по людях її листи. Звернувся й до Євгена Олександровича Сверстюка. Він надав не лише листи Оксани Мешко, а й два листи Василя Стуса з заслання — від 8 березня та 30 квітня 1979 року.

Тоді Стус був на заслання в Маданській області (на Колими), а Сверстюк, як за сибірськими мірками, недалеко — в Бурятії.

Я запитав адресата, чому він понад 25 років не публікував тих листів.

Виявилося, що він дуже цінував ці листи і боявся, щоб їх кагебісти не вилучили під час обшуків, сховав їх у конверт з найневиннішим листом із села і зумів привезти їх у Київ, і зберігалися вони у Віри Ткаченко. «Але коли щось ховаєш, то ніби навмисне забуваєш, де воно сховане».

Василь пропонує в листах допомогти: може, потрібен теплий одяг, книги, програвач.

В.Стус: «Гадаю, між нами тут не буде жадних фігур — незручно, шкода часу і т. ін. Я — це Ти. І я в Тобі кращій, ніж я в Собі. Тож дай мені змогу вишкоститися! Знаєш, Ти — мені сниться новорічної великої ночі! Для мене Ти — синонім Совісті, найвища, найяскравіша Зірка мого небобратства. Ти, Паруйр/Айріян/Размік/Маркосян/, Зорян Попадюк, Сергій Солдатов, ще два-три чоловіки. Але Ти — й у цьому ряду — засяйний».

Є.Сверстюк: «Мабуть, він у своїй дикій самоті й розміщував гостей свого «круглого столу». Я знаю, що «так собі» Василь Стус ніколи не пише, і здогадуюсь, що всі свої візії він виношував довгими колимськими ночами».

І Сверстюк відповів Стусові — аж через 20 років, перед Різдом 1999 року:

«Базилеосе, Ти привітав першим — якось завше потрапляєш першим...

Поки там сперечалися, чи рукописи горять, Ти писав на тій землі, що під ногами горіла, і Бог беріг. Дійшли навіть Твої два вірші для мене в мій свий день ласки. Отже, «не доходять ненаписані листи», то напевно. І не засвічують нашої України у світі люди погашені — теж напевно. Твої... довго, але доходять...

День не усім світить, не усі світяться, ніяке минуле не засвічує людину для майбутнього. Але засвічене від любові і болю слово не згасне, бо споріднене зі Словом — Світлом. Слава Богу, що знайшлося кому визбирувати твої іскри в сутінках кінця віку.

Спасибі, Базилеосе! Вітаю Тебе, як летючу зірку, на тому березі».

Перший публікації цих віршів у газеті «Наша віра» за січень 1999 року передувало слово **Дмитра Стуса:**

«Коли майже все з архіву поета було опрацьовано, Оксана Дворко наштоткнулася на кілька невідомих чернеток віршів, що об'єднані однією темою — пошаною до Євгена Сверстюка».

Як ці вірші перегукуються зі згаданими листами!

Ось вони.

Василь СТУС

3-за грат, 3-за втрат,

3-за німоти

мідно-срібний дзвін.

То пролунав, Євгене, ти,

як дзвін, як дон — і дзвін.

До мене никли дерева,

йшли хмари ревути

і запорошені слова,

і врочене: мовчи.

І раптом тихо стало нам

і німо стало нам,

і віддалися всі слюзам

і траченим літам.

Сорочка тріпоче — із білого

болю-вогню,

струмує дорога — од білого білого

болю.

У білій як літо, у білій як спека

сорочці

по білій дорозі вельможного товариш

ступав

(в якому то часі, у віці котрому,

у році?),

який він веселий, немов на весіллія

рушав.

Я стежив за ним, бо ж сам я

до нього належав,

бо й сам танцюристим і радісним

оком зизив

по вєсях — над бані, а як городи —

то над вежі

тривожний і зичний, джерельного

голосу пив.

Так тільки Євген, лиш Євген так

один розмовляв —

струмок повєсняний чи плаєм

нагірня вода.

Кого він лишив? І на кого так

довго чекає?

Яка ж бо прекрасна вродлива

угналась біда?

Тюрємні друзі, в три ціпи нас чорт

не змолють,

дарма що узєся уже кривавицею

тік.

Кого ж то несе ще, кого там

зі злости колотить,

кому з них забіг аж кудись

обережний язик?

У білій, як літо, у білій як літо

сорочці

по білій дорозі вельможного товариш

ступав.

А я на тамтому, а я на тамтому

аж боці.

І пан чи пропав? Але пан чи пропав?

Чи пропав?

На світл. Є.Сверстюк і В. Стус

Політ птаха свободи

За декілька днів до свого 86-ліття відійшов у Вічність видатний літературознавець, есеїст, публіцист, поет, громадський діяч, лавреат Шевченківської премії, почесний президент Українського ПЕН-клубу, колишній в'язень сумління Євген Сверстюк — людина, яка для кожного притомного громадянина України є символом опору тоталітаризму і будь-якій неволі. Ще до першого арешту в есеї «Собор у риштованні» (1969) він писав: «Перед кожним — чітка альтернатива: бути або сином свого народу, або його лукавим наймитом і мародером».

Після 12-ти років таборів і заслання Євген Сверстюк стає одним із лідерів боротьби за вищі духовні цінності на світанку морального, національного, державного відродження України. У дослідженнях творчості великих українців — Івана Котляревського, Миколи Гоголя, Тараса Шевченка, Олександра Довженка — він сягав вражаючих висновків, що стали надійним спадкоємним містком між класиками XVIII — XX століть і нашими сучасниками. Бо без минулого немає майбутнього... Заснована ним чверть століття тому всеукраїнська православна газета «Наша віра» є, за визначенням її читачів, променем духовного світла для кожної живої душі. Назви його книжок віддзеркалюють величезний діапазон і висоту змісту — «Блудні сини України», «Шевченко понад часом», «На святі надій», «Гоголь і українська ніч», «Приваба вершин і спокуса безодні», «На хвилях «Свободи», «Не мир, а меч», «Правда полинова»...

Своєю особистістю Євген Сверстюк увібрив як досвід шістдесятництва часів «відлиги», так і суворий дисидентський стиль життя і поведінки доби «застійної» реакції. Блискучий есеїст, він спростував своєю творчістю боягузливий, хоч і поширену думку про нібито несумісність сучасного мистецтва і християнського світогляду. У час великого «відливу сил», як твердив сам письменник, він нагадував про ідею Служіння, сповідував суворий стоїцизм серед ярмарку марносластва, матеріалізму й споживацтва. Сповідник свободи, він над усе цінував високість Духу, говорячи правду, коли більшість глухо мовчала. Звідси — його романтичне тяжіння до «ідеальної» Церкви як морального інституційного еталона.

Євген Сверстюк заповів нам жити за героїчної епохи. У своїй останній статті («Наша віра», листопад 2014) він говорить: «Дякуємо Богові, що він посилав нам великі випробування, значення яких проявляються потім. Під їх ударами прокидається Людина і прокидається Нація до усвідомлення свого призначення звиш».

Юрій Буряк, Юрій Вівташ, Любов Голота, Богдан Горинь, Іван Дзюба, Ігор Калинець, Лариса Копань, Раїса Лиша, Павло Мовчан, Олександр Пономарів, Дмитро Степовик, Андрій Топачевський.

Іван ДЗЮБА

СЛОВО ПРО ДРУГА

Такі гіркі звістки приходять завжди несподівано. Я знав Євгена Сверстюка більш ніж півстоліття, і мені важко уявити Україну без нього, хоч ми й кажемо, що такі люди не полишають її, а вона їх. Зараз увійшла в щоденний вжиток формула «Революція Гідності». Не знати, чи всі гідно пройшли кризів її горнило. Але хочу нагадати, що Євген Сверстюк був Людиною Гідності до всіх революцій, під час революцій і після них. Він був Людиною Гідності й Чести — у великому й малому, бо гідність і честь не мають кількісних вимірів.

Старші покоління знають про його минуле шістдесятника, дисидента й правозахисника, хоч не всі й не все знають. Молодші покоління мали можливість бачити його принципову громадянську позицію і чути його проникливі думки про болючі проблеми сучасної України.

Менше коло людей знає його як блискучого літератора, філософа-есеїста, автора книжки «Блудні сини України» про трагічні роздоріжжя українських талантів; розвідок про І.Котляревського, М.Зерова, В.Симоненка, яскравої публіцистичної статті про «Собор» Олесь Гончара — та ґрунтовних досліджень про Тараса Шевченка й Миколу Гоголя, в яких есеїстична вишуканість поєднується з неординарністю змісту, з глибоким особистим переживанням долі й творчості наших геніїв.

Ще менше зана й оцінена його подвигницька праця організатора й редакто-

ра газети «Наша віра», яка стала не вузькоконфесійним, а доброякісним загальнокультурним виданням, — відповідно до образу самого редактора, для якого християнська віра — справа і особистій долі, і долі та культури рідного народу.

Також треба сказати, що унікальна особистість Євгена Сверстюка може бути ще одним прикладом талановитості і творчих сил українського народу. Сільський хлопеч за несприятливих обставин, пройшовши шаблі освіти й наполегливої самоосвіти, піднявся до рівня високого інтелектуала, з яким спілкувалися знані інтелектуали з інших країн, і став еталонною моральності в очах багатьох людей.

Моральна міра Євгена Сверстюка йде насамперед від його душевного складу — того, що елліни називали етосом особистості. В нього лягли і незримі заповіді народної моралі, вшиті в дитинстві з родиною й ширшого сільського ґрунту, і напружені струмені з інтелектуальних джерел (національна і світова класика, філософія), — а згодом внутрішній потяг до абсолюту в горнілі жорстоких випробувань долі остаточно викристалізувався в чітко окреслену релігійну свідомість, точніше — у християнську віру, в євангельське кредо.

Він сказав нам багато. Ми сказали йому мало. Але у нас є ще можливість: несказане раніше сказати у слід його Пам'яті. І перерахувати його. Фрагмент, «День» №228, 2014

Надхненний Правдою

Відійшов від нас за таємничу межу Євген Олександрович Сверстюк – велика особистість, один із тих небагатьох, хто насправду творив обличчя часу, відверто й відважно сповідуючи високий християнський ідеал правди, волі й любові.

В усьому, що він робив як поет, есеїст, літературознавець, філософ, дисидент-шістдесятник і в'язень советських лагерів, громадський діяч, учасник Ініціативи «Першого грудня», редактор газети «Наша віра»... – потужно відчутний духовний вимір світу й людини, за яким він жив. І ось такий вимір буття, опертий на світглядні максими добра і шляхетної гідності, являє нам сьогодні в творах і чині життя Євгена Сверстюка те, що ми незбагненно радісно сміємо назвати великим. Дійсно, в усякій речі, явищі, події, людині він шукав справжнє, сутнісне і високе, або ж, як висловився в одній з останніх зустрічей, **рівень**.

Не випадково творам Євгена Сверстюка винятково притаманне споглядання картини світу у плині часу ніби згори, всеосяжно, як на долоні. Така масштабність думки і погляду є в своїй суті проєкцією всецілого устремління душі пізнати промисел Божий над собою, народом і людством, що Євген Сверстюк вважав доконечним обов'язком кожної людини.

Тож і постає новітня українська історія в творах Євгена Сверстюка в глибокій вселенській духовно-творчій динаміці боріння добра і зла. І десь засвічується, виглядає в ній обрій обіцяний... ще з первовіку.

Та навіть назви його книг стали промовними символами часу: «Собор у риштованні», «Перебудова Вавилонської вежі», «Блудні сини України», «На святі надій», «На хвилях «Свободи»», «Не мир, а меч», «Правда полинова»...

В цьому складному й суперечливому часі, де так легко «загубити шлях», Євген Сверстюк належав до тих рідкісних «диваків», які самозабутньо вірять у найвище, божественне поклонання людини, – і нізащо не міг дозволити ні собі, ні світові його змарнувати.

Тож не дивно, що його взірцями були великі творці, або, як він сам мовить – «духовні вершини»: Гете, Сервантес, Сковорода, Шевченко, Гоголь, Екзюпері... «Всі великі творіння – це творіння Духа», – і тільки Духом людина може зростати. Це було для пана Євгена непорушне, як лицарська посвята. Він не уявляв життя без внутрішнього руху до ідеалу.

Звідси, напевне, й безмежна віра в Слово – як сотворяючу сакральну силу буття. Можна навіть сказати – був одержимий Словом.

Певно тому нині, коли його відхід вдарив, як грім посеред грудневого неба, – в місяці, який він любив, у якому народився в день св. Андрія Первозваного, до якого не дожив, – цей біль і грім втрати й безповоротності раптом відкриває – наче новий голос – невимовно високу міру присутності цієї Людини: тут, серед нас, в українському світочасі, попри всі суперскладні реалії – переможної в своїй непохитності. І це є щось

чорі творили цілу хвилю-містерію духовно-культурного відродження далеко за межі столиці.

Один такий вечір, із тих що запам'яталися як диво, був присвячений Дню Соборності України. Люди стояли у вестибулі. Чомусь погасло світло. Хтось приніс свічки. У напівтемряві пан Євген почав розмову. Зродилось відчуття присутності Всесвіту, якась містично-небесна атмосфера. Співали Гімн України. То був наче

Так і в редакції газети «Наша віра» панувала атмосфера творчості, довіри й взаємовідповідальності. Кожен думає, приносить, подає ідеї... А потім це складається в образ чергового числа. «Наша віра» завше була у самому вирі духовного і культурного становлення національного життя. Їй ніколи не загрозувало стати чимось застиглим. Вона за всі ці роки виросла і встояла ніби відкрита навсиччю вежа, яка слухає голоси світу, голоси людей, усі вітри... Яка промовляє і зустрічає прибульців, шукаючи разом світла й простору. Вона має вже свою вироблену тонку внутрішню структуру. Насичену духом великих українських шукань. Пан Євген міцно заклав у її будову свої максими віри і правди, які обстоював за будь-яку ціну, будучи вимогливим передусім до себе.

Слово, поезія, творчість в баченні Євгена Сверстюка – це те, що єднає й веде до вершини.

Від самого початку нашого знайомства в 1989 р., коли Євген Сверстюк листом відгукнувся на мою першу публікацію поезій в самвидавному журналі «Пороги» в Дніпропетровську, я відчула в ньому людину святокову. Так це означилося. І згодом моє враження повністю підтвердилось.

Жодні випробування, знегоди, переслідування не змогли притлумити в ньому радість від священного дару життя. Він був немовби посланець, покликаний нести невимовну священну радість. Те відчуття його захоплювало, кликало до слова, до лицарства в обороні правди. Та радість була наче його натурою, що не приймала й не могла миритися з усіляким нехтуванням чи оскверненням цього священного дару, повноту, красу й свободу якого він відчував сокровенно і вдячно.

Навіть кожен його прихід у редакцію ставав тонкою й тихою містерією свята. Майже завжди він приносив щось – квіти, фрукти, але найчастіше – яблука. І було в його появі щось таке, наче прийшов мандрівник. Ніби з далекого саду. В очах і в усмішці світилося далеч якихось мандрів. Він і не він... Траплялося, я мимоволі під тим враженням запитувала: «Пане Євгене, де Ви були?»

Він умів любити людей і Бога, в якого вірив з усією самовідданістю серця. І озивається до нас нині з українського неба зоря його віри – як найдорожча правда.

Жаль і вдячність сьогодні в наших серцях і глибоке співчуття рідним і всім, хто знав пана Євгена.

РАЙСА ЛИША

Приєднуються Олесь Шевченко, Надія Самуляк, Ольга Кавун, Тарас Чорнокожа, Майя Булах

незнищенне. Подібне, напевно, Гайдеггер називав «наближенням, додаванням до буття». Або ж, хочеться сказати, думаючи про пана Євгена, він прагнув спомагати буттю бути. І не раз було злітали з його вуст слова: «Як же без мене! Я там повинен бути!»

Отак якось природно й безпосередньо він став учасником, рушієм і творцем багатьох ключових духовних і культурних подій і явищ, в яких українське суспільство піднеслося до вищого осягнення свого призначення. Таким феноменом історії стали, зокрема, творчі вечори, проваджені Євгеном Сверстюком у Київському Будинку вчителя. Тут він виявив ще й свій унікальний блискучий талант імпровізатора. Власне ті ве-

прообраз Майдану. Дивовижно створене Свято.

Взагалі, атмосфера думки, творчості, спілкування була стихією і невідомою потребою Євгена Сверстюка. Як і невтомна праця.

Відродження Української Автокефальної Православної Церкви, Українська Асоціація незалежної творчої інтелігенції, завше неповторно дивні нагородження лавреатів літературно-мистецької премії ім. В. Стуса, підтримка відновлення статусу Української Греко-Католицької Церкви, діяльність міжнародного Пен-клубу, до всього цього, і не тільки, Євген Сверстюк доклав свою участь і працю. І то – з якоюсь граційною легкістю, немов би воно само собою діялось.

Кращий з синів України

Пішов з життя Євген Олександрович Сверстюк...

Мислитель, письменник, герой національного руху опору 60-х - 80-х років. Багатолітній в'язень сумління. Надхненник національного та релігійного відродження впродовж останніх 25-ти років. Редактор газети «Наша Віра». Громадянське суспільство, культура, церква втратили одного з найяскравіших творців українського світу, борця з несправедливістю у всіх її виявах. Це величезна втрата для всіх, хто мав щастя його знати – для родини, для побратимів-шістдесятників, для шанувальників його літературного таланту.

Євген Сверстюк був одним з фундаторів громадської організації «Музей шістдесятництва», до останніх днів свого життя прикладав максимум зусиль для становлення і розвитку однойменного державного Музею. Як член Музейної ради він завжди був добрим порадицею у правдивому відтворенні історії, виробленні науково об'єктивних і естетично довершених підходів створення музейних експозицій, був справжнім і надійним товаришем. Нам тепер не вистачатиме його вдумливого мудрого слова, дружньої підтримки. З нами назавжди залишиться його добра усмішка... Безмірно сумно.

Прощай, славний друже. Вічна Тобі пам'ять і Царство Небесне!

Директор Музею шістдесятництва
Микола ПЛАХОТНЮК

Співробітники музею Вікторія Цимбал, Олена Лодзинська, Богдан Плахотнюк, Сергій Євдоченко, Наталя Єсипенко, Валентина Чорновіл, Ірина Богдан, Олена Сиченко

Микола Плахотнюк і Євген Сверстюк на виставці в Музеї М. Грушевського. Світлина Олесь Шевченка

ЛЮДИНА-ЕПОХА

Першого грудня залишив нас Євген Сверстюк. Новітній Сковорода, людина-епоха, Совість нашої нації. Такий простий і такий великий. Воістину православний, Євген Сверстюк жив із Богом. Жив за Його заповідями. Без лукавства, без фальшивого красномовства. Строгий і вимогливий до себе, як козак-характерник, не вибагливий до життя, але з твердими і непохитними принципами. Високо інтелігентний, шляхетний і надзвичайно добрий.

Вражала його проста народна мудрість, доброзичливість і невтомна працьовитість. Його велич духу відчувалася в спілкуванні, але ніколи не применшувала співрозмовника, а обдаровувала глибиною пізнання. З ним було легко. Він був байдужий до влади і матеріальних благ. Він представник національної еліти, яка не потребує фальшивого самоствердження званнями, посадами чи маєтками.

Сверстюк був там, де стояли питання, стратегічно важливі для Нації: Духовність, Голодомор та історія в цілому, Мова, Література, Освіта, демократія і антитоталітаризм. Він, незважаючи на вік, був на Майдані. Його присутність завжди підносила ці проблеми на найвищий щабель значимості. Він не боявся критикувати «власнотлумачи» ні тепер, ні в страшні часи совєтської окупації. Був чесним, не мав «зерна неправди за собою», і будь-яка влада остерігалася і боялася його слова. Він був справжнім державником і християнином.

Євген Сверстюк дуже любив Рим. Саме там я мав честь з ним познайомитися і неодноразово зустрічатися. Сверстюк любив прогулюватися вуличками Вічного Міста, спостерігати за перехожими, молитися в древніх базиліках, оглядати розвалини найвідомішої імперії. Я ж, поруч із ним, Риму не бачив, а бачив лише Його в Римі. Старався не пропустити жодного слова. Відчував себе мізерним, але безмежно щасливим від зустрічі з Мудрістю. Спілкування з паном Євгеном – це зустріч з історією, живою, яка дозволяє розуміти сучасність нашого народу. Яка буде майбутнє. Він багато розповідав про шістдесятників, про переслідування, про табори, про Василя Стуса, про бандерівців, які з гідністю відбували свої 25-річні терміни ув'язнення, про фальш і безбожність комуністичної системи. Його хвилювало становлення незалежної України, якою далі продовжують керувати старі «апаратники», ситуація в сучасному українському православ'ї.

Один епізод врізався в пам'ять. На запитання, як шістдесятники не допустили проникнення в свої лави агентури КГБ і не дали розколоту і дискредитувати рух з середини, пан Євген відповів: «Інтелектуально. Ми їх відчували». І розповів одну історію. Коли він працював у редакції «Українського ботанічного журналу», до нього прийшов молодий чоловік і почав провокувати, видаючи себе за українського патріота. «Дивіться, що відбувається. Потрібно щось робити. Ви не можете мовчати. Ви ж Євген Сверстюк», – говорив молодик. Зрозумівши, що перед ним підсланий агент КГБ, Євген Сверстюк спокійно відповів, що в редакції журналу не займаються такими питаннями, і якщо відвідувач не має більше що сказати, то розмова закінчена. Чоловік ще не раз приходив, отримуючи ту ж відповідь, а під час останньої візиту прямо запитав: «Як ви мене розкрили? Що я зробив не так?» І подібних відвідувачів та «доброзичливців» було багато.

Коли у 80-х роках Євген Сверстюк вперше приїхав до Німеччини, українська діаспора зразу ж запропонувала йому залишитися і оформити політичний притулок. На що Сверстюк відповів: «Про це не може бути й мови. Я повертаюся в Україну. Я там потрібний».

Євген Сверстюк закінчив своє земне служіння Україні, Богу і Правді. Всі ми осиротіли. Його буде бракувати старим друзям і молодим його учням.

Вічна пам'ять Вам, дорогий пане Євгене...

Олесь ГОРОДЕЦЬКИЙ, координатор Оргкомітету Євромайдану

ЙОГО НАМ ДУЖЕ БРАКУВАТИМЕ

Ось уже й дев'ятини минули по Євгенові Сверстюку, а біль не вщухає. Попри те, що «больовий синдром» є нині нормою. Але ця втрата особлива, тому що всі погоджуються: саме в цьому випадку небезпечно високі слова, як «моральний авторитет» чи «совість нації», дорівнюють собі і звучать переконливо. Того ж таки вечора багатьом спало на думку, що це ж він відійшов ПЕРШОГО ГРУДНЯ! Люди з його оточення запевняють, що й словосполучення «революція гідності» саме він пустив ув обіг. На ранок мороз перетворив туман і мжичку на урочистий хорал білосніжного іню, і в тому обрамленні відбувалися всі прощання зі Сверстюком. Спершу в церкві Різдва Пресвятої Богородиці на Совках, – вона постала також і завдяки невтомним зусиллям Сверстюка; освяченням її у вересні він, уже недужий, щиро тишився. Потім у Будинку вчителя, який багато завісників вважали за більш коректне взивати Центральною Радою, і де стільки подій, вечорів, нагороджень ініціював та провів Сверстюк. Нарешті на Байковому цвинтарі, майже поруч Михайлини Коцюбинської та Володимира Підпалого і лише трохи оддалік Стуса, Литвина й Тихого та Світличних...

«Дякую вам, що ми в світі зустрілись...» – рядок із давнього вірша Сверстюка тихенько пульсував у скронях, нагадуючи про особливі стосунки між цими людьми, котрі променилися одне до одного теплом відданої любові. Тепер вони знову зустрілися, вже в засвітах. У храмі Різдва Богородиці було зимно, і пригадувалося, який холод стояв у день перепоховання Стуса – Литвина – Тихого. І що в різдвяний мороз прощалися ми з Михайлиною. Своєрідна метафора неплітності самої справи їхнього життя, їхніх життєвих принципів та їхніх текстів...

Дисидент, інтелектуал, людина неймовірно мобільна та рухлива й водночас зосереджена, ніби дещо піднесена над нашою метушливою, над цим, як мовив колись Юрій Шевельов,

«сповненим галасу і воружким базаром» – Євген Сверстюк осяхлетнював наше життя, повертав словам і явищам правдивий сенс. Ним заснована премія імені Василя Стуса, престижна своєю моральною бездоганністю.

Він залишив по собі томи прекрасних есеїв та публіцистики, декотрі з них є знаковими, взірцевими й водночас вершинними творами самвидаву, як «З приводу процесу над Погужальським» або «Собор уриштований». Суворе покарання, яке дістав за них – також визнання, здійснене у властивий тій системі спосіб. Про свої сім років пермських таборів та п'ять заслання в Бурятії говорив неохоче. Хіба що про набуті там знання та друзів, здійснені поетичні переклади або про зеківські секрети заварювання чаю...

Книжки останніх років («Не мир, а меч», «Правда полинова», «Шевченко понад часом», «Гоголь та українська ніч») були резонансні, очікувані й затребувані. І сам він був дуже природний, зібраний та зосереджений у тому, що говорив, писав. Від того мимохіть словесно афористично, карбовано – залишаючись невимушеним, не патетичним, щирим. У серпні 2009 року, виступаючи на радіо Свобода, Сверстюк укротре з тривогою застерігав: «ми повинні розуміти, що живемо в дуже небезпечний час перед обличчям дуже небезпечного і неконтрольованого сусіда»...

Легідно усмінене обличчя Сверстюка ставало нараз непроникним та суворим, коли до того спонукало щось важливе, коли треба було боронити речі підставові, коли йшлося про так і не засвоєні нами уроки історії. З багатьох прекрасних фотопортретів особливо вирізняю для себе один. Жовтень 1997 року, перші Дні пам'яті жертв соловецького етапу в Сандармоху. Сверстюк підставив плече під дерев'яний хрест роботи Миколи Малюшка, привезений тоді українською делегацією. І мимоволі думається над тим знімком, що мало хто так гідно ніс свій хрест, як Євген Сверстюк...

ЛітаАкцент

Протоієрей Іван РИБАРУК
парох с. Криворівня

Пророк Світла і Гідності

*Коли спадає ніч глибока
і замирає воля й чин,
Бог людям шле свого пророка,
Й тоді причиною причин
Звучить суремно і громово!
Першопочаток чину – Слово!*
Іван Світличний

В День, коли Свята Церква вшановувала Введення у храм Пречистої Діви Марії, ми по-земному прощалися з Євгеном Олександровичем Сверстюком. Земля осиротіла, Небо збагатіло!

Він, як істинний християнин, був справжнім священиком, вчителем і пророком.

Священиком, бо вмів СЛУЖИТИ Богові і людям, стоячи в істині Богом дарованої свободи, а це основна ознака святості і священства.

Вчителем, бо його тихе, навіть лагідне, смиренне і водночас тверде СЛОВО на радіо «Свобода», в «Нашій вірі» чи в розмові звіщало реальність присутності нашого Учителя серед нас тут і зараз.

Пророком, бо своєю ПРИСУТНІСТЮ, нікого не пригнічуючи, стверджував вічну істину: «Христос посеред нас є і буде!». Євген Олександрович своїм життям вводив нас у «Святеє святих» нас самих, у глибину нашої справжності, а отже гідності. Гідності людини, як образу і подоби Божої.

Два роки тому, в час золотої карпатської осені, пан Євген відвідав Криворівню. Тиха посмішка його лагідних очей на красивому, шляхетному обличчі сяяла в унісон зі світлом Божої краси. Він був ровесником кожного, з ким спілкувався. Чи то були школярі, чи молодь, чи дев'яностолітня страдниця Одосія, наш сільський мудрець, духовна посестра пана Євгена в боротьбі за Бога, Людину і Україну.

Якось на одному з екуменічних зібрань в Києві, де відбувалися бурхливі, емоційні обговорення, де було багато зовнішнього, я, перебуваючи на тій хвилі, привітав пана Євгена з тим, що відбувається така подія, на що отримав стриману і тверду відповідь – запитання: «А ви думаєте, тут щось відбувається?». Це був момент спрямування в суть речей. Не зовнішнє пробуджує внутрішнє, а внутрішнє проявляє зовнішнє.

Завдяки своїй ціломудрості пан Євген засвідчив, що «ї один у полі воїн», про що говорив святий Серафим Саровський: «спасися сам і біля тебе спасуться тисячі».

Зміст християнських пророцтв зводиться до одного: «Попереду Христос!». Ця аксіома стосується кожної людини, сім'ї, родини, кожної спільноти, народу, людства загалом. Ствердження цього і є тим Світлом, в якому можесться і хочеться жити. В цьому Світлі ми почуваємось справді живими, вічно живими улюбленими дітьми Бога, обдарованими гідністю Його образу і подоби. Дяка Богові за дар Світлних Променів, дякуємо Євгену Олександровичу, що був і є тим Світлим Променем Людської Гідності для нас.

КОСМІЧНИЙ СВІТ Євгена Сверстюка

Відійшов у вічність письменник, філософ і дисидент Євген Сверстюк. Коли він писав про якусь значну постать, то вживав саме цей вислів. Думається, він буде цілком доречним і стосовно самого Євгена Олександровича.

Наше знайомство і, смію сказати, дружба почалися майже 50 років тому. Я познайомився з Євгеном Олександровичем влітку 1967 р. Тоді він уже був відомим літератором. Але буцімто «Поза законом». Його перестали друкувати. Тай проблема житла з'явилася. Потім він напише: «За винятком студентських років (у гуртожитку), я вічно шукав житла і жаждав, що це взагалі підмінює життєві шукання». Кілька тижнів він прожив у квартирі, яку одержала моя мати.

Тоді я був звичайним «совецьким» школяриком, але одразу відчув весь масштаб його особистості. Він не тиснув своїм інтелектом, справді енциклопедичними знаннями. Навпаки, після розмови з ним ти почувався більш значущим, а дух твій майже відчутно злинав угору. «Ми тут з Петром міркуємо про екзистенціалізм», – міг сказати Євген Олександрович, хоча все ж таки міркував переважно він сам. Цю властивість – говорити на рівних із будь-яким співрозмовником – дуже рідко доводилося потім зустрічати.

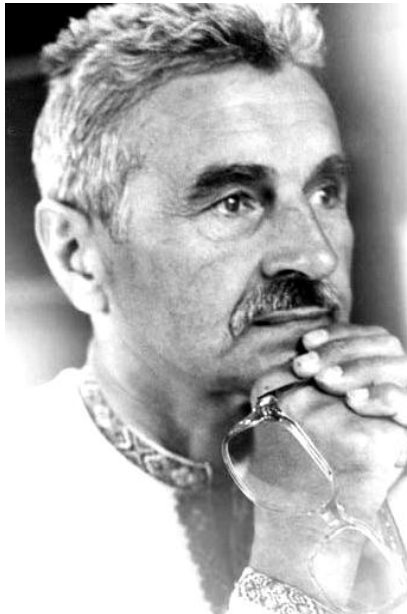
Під впливом Євгена Олександровича я з молодих років був упевнений у величезному значенні внутрішнього світу для життя людини. Власне, під його впливом я зрештою прийшов до віри в Бога.

Євгена Олександровича називають борцем із режимом та дисидентом. Звичайно, то правда, але не вся. Йому не властива романтика саме боротьби. Він жив на вершинах духу, тому не міг сприйняти ту владу просто тому, що для нього її правила були несумісні з уявленнями про честь і самоповагу. Як казав пізніше сам Сверстюк, «симптоми донкіхотства фіксувалися в КДБ як спроби повстання проти режиму».

Його позбавили волі на 12 років. Євген Олександрович ідеально підходив під визначення «в'язень сумління».

Колись, у середині 1970-х,

ми з моїм другом Миколою приходили поздоровити його дружину, Валерію Вікторівну, з днем народження Євгена Олександровича. І вона читала нам його листи з лагерь. Скільки в них було гумору! Зокрема, коли пана Євгена прийняли заочно до ПЕН-клубу, він написав, що має тепер право на безкоштовний проїзд англійсь-

кою залізницею. У пермських лагерьх це було вельми актуально!

Сверстюк був письменником милістю Божою. Він володів абсолютним літературним слухом, який проявлявся в усіх жанрах, у яких він працював: в есеях, дослідженнях, віршах, оповіданнях. Художні образи народжувалися легко й невимушено. Вони завжди точні й доцільні. З його афоризмів можна скласти цілу книжку. А головне – і це ознака видатного таланту, – він бачив те, чого не могли бачити інші.

Дуже точно охарактеризувала літературну творчість Сверстюка Михайлина Коцюбинська: «Поєднання високого романтичного лету, розумного критицизму, учительської тенденції зумовлює правду й силу Сверстюкового слова. Творить своєрідний стоп, що не дає іронії і критицизму виродитися в холодне безвірництво, а його просвітництво – перетворитися в набридливую декларативність і моралізаторство».

Його улюблені літературні герої – Дон Кіхот і Гамлет. Людина чесна, людина зі шпагою, людина, яка намагається бути, а не здаватися, – ось ці образи часто повторюються в його творах.

Коли люди звикають мовчати або говорити езоповою мовою, їм буває важко висловлювати свої думки навіть в умовах відносної свободи. На творчості Євгена

Петро МАРУСЕНКО

Олександровича перехід до «гласності» майже ніяк не позначився. Він писав так, як і раніше. Правила його гри зовсім не змінилися. Він і раніше не робив жодних поступок домінуючій ідеології.

І ще один бік його діяльності – журналістика. Євген Олександрович редагував газету «Наша віра» впродовж усіх 25 років її існування. І не було, до речі, жодного номера з понад 300 без одного або кількох матеріалів Сверстюка. Чим ця щомісячна газета відрізняється від інших видань? Насиченістю матеріалів, напругою думки, чіткою моральною позицією та відвагою. Газета виходила завдяки старанням купки ідеалістів. Це – найбільш відважне видання в Україні. Зазначимо: головний редактор не одержував ані зарплати, ані гонорарів...

Сказати, що Сверстюк був безкорисливим, – це нічого не сказати. Він ніколи нічого не просив ані у влади, ані в багатіїв. Його все влаштовувало у світі матеріального. Скажімо, до дачі (без справжнього будинку) треба добиратися багато кілометрів, нічого – якось на попутках можна дістатися... Головне – його життя було зосереджене у сфері духовного.

Євген Сверстюк до останньої хвилини свого життя залишався в строю. Він став гірше почуватися ще на початку осені. Проте не припиняв активної роботи.

У вересні пан Євген поїхав на Львівський книжковий форум, наприкінці жовтня – до Туреччини, по святих місцях християнства. Продовжував випускати газету «Наша віра». Гранки її останнього числа він читав уже просто в лікарні на моїх очах, фактично маючи на руках смертний вирок. Як він був втішений тим, що минулого четверга в «Літературній Україні» вийшла його остання стаття про Тараса Шевченка!

Коли Євген Олександрович не прийшов на вечір, присвячений 25-річчю перепоховання Василя Стуса, Олексі Тихого та Юрія Литвина, на який він, власне, мене й запросив, колись думка: «Щось негарно і з Євгеном Олександровичем. Він не міг не прийти при найменшій можливості». Так і сталося...

Вразила його поведінка на смертному одрі. Ані краплини смутку не було в ньому. Він лежав у паляті на чотирьох, але був, як завжди, веселий, бадьорий, спокійний. До нього приходили друзі, співали, грали на скрипці, ніби він відпочивав на курорті...

Можна сказати, що він до кінця лишався на коні, як його улюблений герой Дон Кіхот.

Колись Сверстюк писав про Сент-Екзюпері: «Для утвердження своїх істин Сент-Екзюпері зробив усе, що міг: він їх вистраждав життям і створив у згоді з ними модель свого життя». Ці слова Євгена Олександровича можна повною мірою адресувати йому самому.

2015

СІЧЕНЬ

1. Чт. Мч. Воніфатія. Новий Рік (за н. ст.)
2. Пт. Сщмч. Ігнатія Богоносця
3. Сб. Мч. Юліанії, свт. Петра
4. Нд. 30-а. Свв. Отців. Вмч. Анастасії, гл. 5
5. Пн. 10 мчч. у Криті: Теодула, Саторнина
6. Вт. Навечір'я Різдва (Святвечір), мч. Євгенії
7. Ср. РІЗДВО ХРИСТОВЕ
8. Чт. Собор Пресв. Богородиці
9. Пт. Ап. пршмч. архидиякона Стефана
10. Сб. Мчч. 20000 Никомидійських, мч. Агафії
11. Нд. 31-а. По Різді. Мчч. немовлят Вифлеєм, гл. 6
12. Пн. Мч. Онисії, прп. Зотика, ап. Тимона
13. Вт. Прп. Меланії Римлянки
14. Ср. Обрізання Г.Н.І.Х., свт. Василія В., Новий Рік
15. Чт. Свт. Сильвестра Римського
16. Пт. Пророка Малахії, мч. Гордія
17. Сб. Собор 70-ти апостолів, прп. Ахили
18. Нд. 32-а. Навечір'я Богоявлення, освяч. води, (піст). Пр. Михея, гл. 7
19. Пн. БОГОЯВЛЕННЯ, ХРЕЩЕННЯ Г.Н.І.Х.
20. Вт. Собор пророка Іоана Хрестителя
21. Ср. Прп. Георгія Хозевита, спов. Еміліяна
22. Чт. Мч. Полієвкта, пр. Самея
23. Пт. Свт. Григорія Ниського, прп. Маркіяна
24. Сб. Прп. Теодосія Великого
25. Нд. 33-я. Мч. Тетяни, свт. Сави Сербського, гл. 8
26. Пн. Мчч. Ермила і Стратоника, мч. Петра
27. Вт. Рівноап. Ніни просвітительки Груз.
28. Ср. Прп. Павла Фівейського, Іоана Кушника
29. Чт. Поклоніння кайданам ап. Петра
30. Пт. Прп. Антонія Великого
31. Сб. Свт. Афанасія та Кирила Александрійськ.

ЛЮТИЙ

1. Нд. Про митаря і фарисея. Прп. Макарія, гл. 1
2. Пн. Прп. Євфимія, мчч. Інни, Пінни, Римми
3. Вт. Максима сповід., мч. Євгенія
4. Ср. Ап. Тимофія, прмч. Анастасія
5. Чт. Сщмч. Климента, мч. Агатагела
6. Пт. Прп. Ксенії (Оксани), мч. Тимофія
7. Сб. Свт. Григорія Богослова
8. Нд. Про блудного сина. Прп. Ксенофонта, гл. 2
9. Пн. Свт. Іоана Золотоустого
10. Вт. Прп. Єфрема Сирійця, прп. Палладія
11. Ср. Сщмч. Ігнатія Богоносця
12. Чт. Трьох святих: Василія Великого, Григорія Богослова, Іоана Золотоустого
13. Пт. Безсрібників мчч. Кира та Іоана
14. Сб. Поминальна. Мч. Трифона, мч. Перпетуї
15. Нд. М'ясопуста. СТРИТЕННЯ Г.Н.І.Х., гл. 3
16. Пн. Прав. Симеона, пророчиці Анни
17. Вт. Прп. Ісидора, мч. Ядора, сщмч. Аврамія
18. Ср. Мч. Агафії, свт. Теодосія
19. Чт. Прп. Вукола, прп. Варсонофія
20. Пт. Прп. Парфенія, прп. Луки
21. Сб. Вмч. Теодора Стратилата, свт. Сави
22. Нд. Сиропуста, Прощена. Мч. Никифора, гл. 4
23. Пн. Поч. Великого посту. Сщмч. Харлампія
24. Вт. Сщмч. Власія, прав. Теодори
25. Ср. Свт. Мелетія, свт. Антонія
26. Чт. Прп. Мартиніяна, Зої, Світлани
27. Пт. Рівноап. Кирила, учителя слов'янського
28. Сб. Вмч. Теодора Тирона, Ап. Онисима

БЕРЕЗЕНЬ

1. Нд. 1-а В.П. Торжество Православ'я, гл. 5
2. Пн. Вмч. Теодора Тирона
3. Вт. Свт. Лева, свт. Агапіта, свт. Флавіяна
4. Ср. Ап. Архипа, Филимона, мч. Максима
5. Чт. Прп. Лева еп. Катанського, прп. Агафона
6. Пт. Прп. Тимофія, свт. Євстахія Антиохійськ.
7. Сб. Мч. Маврікія, прп. Афанасія
8. Нд. 2-а В.П. Свт. Григорія Палами, гл. 6
9. Пн. І і ІІ знайд. голови Іоана Хрест., прп. Еразма
10. Вт. Свт. Тарасія
11. Ср. Свт. Порфирія, мч. Севастіяна
12. Чт. Прп. Прокопія, прп. Фалалея, прп. Тита
13. Пт. Прп. Василія, сщмч. Протерія, Нестора
14. Сб. Прмч. Євдокії
15. Нд. 3-я В.П., Хрестопоклінна. Прп. Агафона, гл. 7
16. Пн. Мчч. Євтропія, Клеоніка й Василіска
17. Вт. Прп. Герасима, мчч. Павла і Юліанії
18. Ср. Мч. Конона, мч. Онисія
19. Чт. Мчч. 42 в Амореї: Костянтина, Аетія...
20. Пт. Семи сщмчч. в Херсонесі, прп. Павла
21. Сб. Прп. Теофілакта, ап. Єрма
22. Нд. 4-а В.П. Прп. Іоана. 40 мчч. Севастійськ., гл. 8
23. Пн. Мчч. Кодрата, Віктора, Галини
24. Вт. Свт. Софронія
25. Ср. Прп. Теодора. Канон Андрія Крит., поклони
26. Чт. Мч. Олександра, мч. Христини Перської
27. Пт. Прп. Венедикта, свт. Теогноста
28. Сб. Акафистова. Мч. Агапія
29. Нд. 5-а В. П. Прп. Марії Єгипетської, гл. 1
30. Пн. Прп. Олексія
31. Вт. Свт. Кирила, мчч. Трофима і Євкарпія

ТРАВЕНЬ

1. Пт. Мчч. Віктора, Зинона
2. Сб. Прп. Іоана, свт. Георгія, Трифона
3. Нд. 4-а, про розслабленого. Прп. Теодора, гл. 3
4. Пн. Сщмч. Януарія, мч. Ісакія, свт. Максиміяна
5. Вт. Прп. Теодора, прп. Віталія
6. Ср. Преполовнення. Вмч. Юрія, мч. Олександри
7. Чт. Прп. Сави Стратилата, прп. Олексія
8. Пт. Ап. і ев. Марка
9. Сб. Свт. Василія, свт. Стефана, прав. Глафири
10. Нд. 5-а, про самарянку. Ап. сщмч. Симеона, гл. 4
11. Пн. Мч. Максима, ап. Ясона
12. Вт. 9 мчч. у Кизиці, мч. Аврамія
13. Ср. Ап. Якова, свт. Доната, мч. Максима
14. Чт. Пр. Єремії, сщмч. Макарія, блгв. Тамари
15. Пт. Свт. Афанасія Бел., мчч. Бориса і Гліба
16. Сб. Мчч. Тимофія, Маври, прп. Теодосія
17. Нд. 6-а, про сліпого. Мч. Пелагії, гл. 5
18. Пн. Вмч. Ірини
19. Вт. Прав. Іова, мч. Варвара
20. Ср. Мч. Акакія, прп. Іоана, віддання Пасхи
21. Чт. ВОЗНЕСІННЯ ГОСПОДНЄ, ап. Іоана Богосл.
22. Пт. Перенес. мощів Свт. Миколая Чудотворця
23. Сб. Ап. Симона Зилота, блж. Таїсії
24. Нд. 7-а, свв. Отців. Рівноап. Кирила і Мефодія, гл. 6
25. Пн. Свт. Єлисей, свт. Германа
26. Вт. Мч. Гликерії, прмч. Макарія Канівського
27. Ср. Мч. Ісидора, прп. Микити, мч. Максима
28. Чт. Прп. Пахомія Вел., прп. Ісаїї
29. Пт. Прп. Теодора Осяященного
30. Сб. Троїцька поминальна. Ап. Андроника і св. Юнії
31. Нд. 8-а. ДЕНЬ СВ. ТРИЦІ, П'ЯТДЕСЯТНИЦЯ

ЇКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ КАЛЕНДАР

КВІТЕНЬ

1. Ср. Мчч. Хрисанфа і Дарії
2. Чт. Прп. отців уб. у м-рі Сави, мч. Світлани
3. Пт. Прп. Якова спов., свт. Кирила
4. Сб. Лазарева. Сщмч. Василія Анкир. Прп. Ісаакія
5. Нд. 6-а, Вербна, освяч. лози. Мчч. Никона, Лідії
6. Пн. Страсний тиждень. Прп. Якова, прп. Захарії
7. Вт. БЛАГОВІЩЕННЯ БОГОРОДИЦІ
8. Ср. Велика. Арх. Гавріїла, свв. Алли, Лариси
9. Чт. Великий. Утрєня Страстей. Мч. Матрони
10. Пт. Велика. Винос Плащаниці. Прп. Іларіона Нов.
11. Сб. Велика. Освячення пасок. Прп. Марка, Іоана
12. Нд. ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ, ПАСХА
13. Пн. Світлий. Сщмч. Іпатія, Прп. Аполонія
14. Вт. Світлий. Прп. Марії Єгипетської, прп. Геронтія
15. Ср. Світла. Прп. Тита, мч. Полікарпа
16. Чт. Світлий. Прп. Микити сповід., мч. Теодосії
17. Пт. Світла. Прп. Йосифа, прп. Георгія, прп. Зосими
18. Сб. Світла. Мч. Агатопада
19. Нд. 2-а, провідна. Антипасха. Ап. Фоми, гл. 1
20. Пн. Прп. Георгія, прп. Даниїла
21. Вт. Проводи. Ап. Іродіона, Агава
22. Ср. Мч. Євсипія, прп. Вадима
23. Чт. Мчч. Терентія, Помпія та ін., мч. Якова
24. Пт. Сщмч. Антипи, мч. Мартиніяна
25. Сб. Прп. Василія, сщмч. Зинона
26. Нд. 3-я, Жінок мироносиць. Сщмч. Артемона, гл. 2
27. Пн. Свт. Мартина, мчч. Антонія, Іоана і Євстахія
28. Вт. Ап. Аристарха, Пуда, Трохима, мч. Сави
29. Ср. Мчч. Агапії, Ірини, Хіонії, мч. Леоніда
30. Чт. Сщмч. Симеона, мч. Адріяна

ЧЕРВЕНЬ

1. Пн. СВЯТОГО ДУХА. Сщмч. Патрікія
2. Вт. Мчч. Фалалея, Александра, Астерія
3. Ср. Рівноап. Константина та Єлени
4. Чт. Мч. Василіска
5. Пт. Прп. Михайла, прп. Євфросинії
6. Сб. Прп. Симеона Столпника, прп. Микити
7. Нд. 1-а. Всіх святих. Сщмч. Ферапонта, гл. 8
8. Пн. Поч. Петрового посту. Ап. Карпа, Алтея
9. Вт. Сщмч. Ферапонта, прав. Іоана Українця
10. Ср. Прп. Микити, свт. Ігнатія
11. Чт. Мч. Теодосії, свв. отців І Всел. Собору
12. Пт. Прп. Ісаакія Далматського
13. Сб. Ап. Єрма, мч. Філософа
14. Нд. 2-а. Всіх укр. святих. Мч. Юстина, гл. 1
15. Пн. Свт. Никифора, вмч. Іоана Сучавського
16. Вт. Мчч. Лукиліяна, Клавдія
17. Ср. Свт. Митрофана, свт. Зосими
18. Чт. Сщмч. Дорофея, блгв. Ігоря
19. Пт. Прп. Віссаріона, прп. Іларіона Нового
20. Сб. Мч. Теодота, сщмч. Маркеліна
21. Нд. 3-я. Вмч. Теодора, свт. Єфрема, гл. 2
22. Пн. Свт. Кирила, мч. Фекли
23. Вт. Сщмч. Тимофія, прп. Силуана
24. Ср. Ап. Варфоломея і Варнави
25. Чт. Прп. Онуфрія Бел., прп. Петра Афонськ.
26. Пт. Мч. Акиліни, мч. Антоніні
27. Сб. Пр. Єлисея, свт. Мефодія
28. Нд. 4-а. Пр. Амаса, мчч. Віта, Модеста, гл. 3
29. Пн. Свт. Тихона, сщмч. Тигрія
30. Вт. Мчч. Мануїла, Савела та Ізмаїла

ЛИПЕНЬ

1. Ср. Мчч. Леонтія, Іпатія і Теодула
2. Чт. Ап. Юді, прп. Паїсія
3. Пт. Сщмч. Мефодія Патарського
4. Сб. Мч. Юліяна, сщмч. Терентія
5. **Нд. 5-а. Сщмч. Євсевія, мчч. Зінона і Зіни, гл. 4**
6. Пн. Мч. Агрипини, мч. Євстохія
7. **Вт. Різдво Йоана Хрестителя**
8. Ср. Прмц. Февронії дівичи
9. Чт. Прп. Давида Солунського, прп. Йоана
10. Пт. Прп. Сампсона, прав. Іоанни мироносиці
11. Сб. Мчч. безср. Кира та Йоана
12. **Нд. 6-а. Свв. апп. Петра і Павла, зак. посту, гл. 5**
13. Пн. Собор 12-ти апп., свт. Софронія
14. Вт. Безсрбників Косми та Даміяна
15. Ср. Покладення ризи Пресвятої Богородиці
16. Чт. Мч. Якинфа, прп. Анатолія Печерського
17. Пт. Свт. Андрія Критського
18. Сб. Прп. Афанасія, прп. Сергія
19. **Нд. 7-а. Прп. Сисоя В., кн. Юліяніі, гл. 6**
20. Пн. Прп. Фоми з Малей, прп. Акакія
21. Вт. Вмч. Проколія
22. Ср. Сщмч. Панкратія, сщмч. Кирила Гортин.
23. Чт. 45 мчч. в Нікополі, прп. Антонія Печерськ.
24. Пт. Рівноап. княгині Ольги, мч. Євфимії
25. Сб. Мчч. Прокла та Іларія
26. **Нд. 8-а. Собор арх. Гавріїла, прп. Стефана, гл. 7**
27. Пн. Ап. Акіли, мч. Юста
28. Вт. Рівноап. князя Володимира Великого
29. Ср. Сщмч. Афіногена і 10-ти учнів
30. Чт. Вмч. Марини (Маргарити)
31. Пт. Мч. Еміліана, мч. Якинфа

СЕРПЕНЬ

1. Сб. Прп. Макрини, прп. Серафима Саровського
2. **Нд. 9-а. Прор. Іллі, прмч. Афанасія, гл. 8**
3. Пн. Пр. Єзекіїла, прп. Симеона
4. Вт. Рівноап. Марії Магдалини, сщмч. Фоки
5. Ср. Почаївської ік. Божої Матері, мч. Трофима
6. Чт. Мч. Христини, мчч. кнн. Бориса і Гліба
7. Пт. Успіння праведної Анни, св. Олімпіяди
8. Сб. Сщмч. Єрмолая, мч. Параскеви
9. **Нд. 10-а. Вмч. Пантелеймона, прп. Анфиси, гл. 1**
10. Пн. Прохора, Никанора, Тимона
11. Вт. Мч. Калиника, мч. Серафими
12. Ср. Апп. Сили, Силуана, мч. Йоана Воїна
13. Чт. Прав. Євдокима, мч. Юлїти
14. **Пт. Винесен. Чесного Хреста, мчч. Маккавейв. Хрещення України. Поч. Успенського посту**
15. Сб. Перенес. мощів сщмч. Стефана
16. **Нд. 11-а. Прп. Ісаакія, Далмата, Фавста, гл. 2**
17. Пн. 7 мчч. в Ефесі, прмц. Євдокії
18. Вт. Мч. Євсигнія, прав. Нонни
19. **Ср. ПРЕОБРАЖЕННЯ Г.І.Х., освячення плодів**
20. Чт. Прмч. Дометія, прп. Пимена
21. Пт. Свт. Еміліяна, прп. Григорія, свт. Мирона
22. Сб. Ап. Матвія, мч. Юліяна
23. **Нд. 12-а. Мчч. Лаврентія, Сикста, гл. 3**
24. Пн. Прп. Теодора, мч. Сусанни
25. Вт. Мчч. Фотія, Анікити, сщмч. Олександра
26. Ср. Перенес. мощів прп. Максима сповід.
27. Чт. Пр. Михея, перенес. мощів прп. Теодосія
28. **Пт. УСПІННЯ БОГОРОДИЦІ, закін. посту**
29. Сб. Перенесення Нерукотворного образу
30. **Нд. 13-а. Мч. Мирона, прп. Аліпія Печ., гл. 4**

ВЕРЕСЕНЬ

1. Вт. Мч. Андрія Стратилата, мч. Тимофія
2. Ср. Прор. Самуїла, мчч. Севира, Мемнона
3. Чт. Ап. Тадея, мч. Васси з дітьми
4. Пт. Мчч. Агафонка, Зотика
5. Сб. Мч. Лупа, сщмч. Іринея
6. **Нд. 14-а. Сщмч. Євтихія, свт. Петра, гл. 5**
7. Пн. Ап. Варфоломея, ап. Тита
8. Вт. Мчч. Адріана і Наталії
9. Ср. Прп. Пимена Вел., сщмч. Кукші і Пимена
10. Чт. Прп. Мойсея, отців Київ-Печ., прп. Іова
11. Пт. Усічення голови прор. Йоана Предтечі, піст
12. Сб. Свт. Олександра, Йоана і Павла
13. **Нд. 15-а. Покладення пояса Богородиці, гл. 6**
14. Пн. Поч. Ц.Р., прп. Симеона Стовпника
15. Вт. Мч. Маманта, свт. Йоана Посника
16. Ср. Сщмч. Анфима, прп. Теоктиста
17. Чт. Сщмч. Вавили, прор. Мойсея Боговидця
18. Пт. Пр. Захарії і прав. Єлизавети, мч. Раїси
19. Сб. Спомин чуда Арх. Михайла в Хонах
20. **Нд. 16-а. Мч. Созонта, прмч. Макарія, гл. 7**
21. **Пн. РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ**
22. Вт. Правв. Йоакима і Анни, мч. Северіяна
23. Ср. Мчч. Мінодори, Митродори, Німфодори
24. Чт. Прп. Теодори Олександрійської
25. Пт. Сщмч. Автонома, мч. Юліяна
26. Сб. Сщмч. Корнілія, мч. Кроніда
27. **Нд. 17-а. ВОЗДВИЖЕННЯ ХРЕСТА, піст**
28. Пн. Вмч. Никити, мч. Максима
29. Вт. Вмч. Євфимії, мч. Віктора, мч. Людмили
30. Ср. Мчч. Віри, Надії, Любові і матері їх Софії

ЖОВТЕНЬ

1. Чт. Прп. Євменія, мч. Аріядни
2. Пт. Мч. Трофима, блгв. кн. Ігоря
3. Сб. Вмч. Євстафія, блгв. Олега
4. **Нд. 18-а. Ап. Кіндрата, свт. Димитрія, гл. 1**
5. Пн. Пр. Іони, сщмч. Фоки
6. Вт. Зачаття Йоана Хрестителя
7. Ср. Прмц. Феєли, прп. Копрія, св. Владислава
8. Чт. Прп. Євфросинії, прп. Сергія
9. Пт. Ап. і св. Йоана Богослова
10. Сб. Апп. Марка, Аристарха
11. **Нд. 19-а. Прп. Харитона, Собор отців Печ., гл. 2**
12. Пн. Прп. Киріяка, прп. Теофана
13. Вт. Сщмч. Григорія, свт. Михайла
14. **Ср. ПОКРОВА Пресв. Богородиці, прп. Романа**
15. Чт. Сщмч. Кипріяна, мчч. Юстини і Теоктиста
16. Пт. Сщмч. Діонісія Ареопагіта, прп. Йоана
17. Сб. Сщмч. Єрофея, мч. Вероніки
18. **Нд. 20-а. Мч. Харитини, сщмч. Діонісія, гл. 3**
19. Пн. Ап. Фоми
20. Вт. Мчч. Сергія і Ваха, мч. Юліяна
21. Ср. Прп. Пелагії, прп. Таїсії
22. Чт. Ап. Якова Алфеевого, прав. Авраама
23. Пт. Мч. Євлампа
24. Сб. Ап. Филипа, прп. Теофана
25. **Нд. 21-а. Мч. Прова, прп. Косми, гл. 4**
26. Пн. Мч. Карпа, мч. Веніяміна, мч. Хриси (Злати)
27. Вт. Мч. Назарія, прп. Параскеви Сербської
28. Ср. Прп. Євфимія Нового, прмч. Лукіяна
29. Чт. Мч. Лонгіна Сотника
30. Пт. Прор. Осії, прмч. Андрія Критського
31. Сб. Ап. єв. Луки, прп. Юліяна

ЛИСТОПАД

1. **Нд. 22-а. Прор. Йоїля, блж. Клеопатри, гл. 5**
2. Пн. Вмч. Артемія
3. Вт. Прп. Іларіона Великого, мчч. Дасія, Гаїя
4. Ср. Рівноап. Аверкія, 7 отроків Ефеських
5. Чт. Ап. Якова брата Господнього, свт. Ігнатія
6. Пт. Мч. Арефи, блж. Слезвоя
7. Сб. Дмитрівська поминальна. Мч. Маркіяна
8. **Нд. 23-я. Вмч. Димитрія Солун., мч. Луппа, гл. 6**
9. Пн. Мч. Нестора Солунського
10. Вт. Мч. Параскеви-П'ятниці, мч. Терентія
11. Ср. Прмц. Анастасії, прп. Аврамія
12. Чт. Сщмч. Зиновія, мч. Зиновії
13. Пт. Апп. Стахія, Амплія, прп. Спиридона
14. Сб. Безср. і чуд. Косми і Даміяна
15. **Нд. 24-а. Мч. Акиндина, прп. Маркіяна, гл. 7**
16. Пн. Мчч. Акепсима, Йосифа
17. Вт. Прп. Іоанікія Вел., сщмч. Никандра
18. Ср. Мчч. Галактіона, Єпістимії
19. Чт. Свт. Павла, прп. Луки
20. Пт. Мчч. у Мелітині: Іерона, Ісихія, Валерія
21. **Сб. Собор Архистратига Михайла**
22. **Нд. 25-а. Мч. Онисифора, прав. Матрони, гл. 8**
23. Пн. Ап. Родіона, мч. Ореста лікаря
24. Вт. Вмч. Мина, мч. Віктора, прп. Теодора
25. Ср. Прор. Ахії, свт. Йоана Милостивого
26. Чт. Свт. Йоана Золотоустого, мч. Манефи
27. Пт. Ап. Филипа, новомучеників українських
28. Сб. Мчч. Гурія, Самона, прп. Паїсія, початок Різдвяного посту (Пилипівка)
29. **Нд. 26-а. Ап. і св. Матвія, прав. Фулвіяна, гл. 1**
30. Пн. Свт. Григорія Чудотворця

ГРУДЕНЬ

1. Вт. Мч. Платона, мч. Романа
2. Ср. Пр. Авдія, мч. Варлаама
3. Чт. Прп. Григорія Декаполіта
4. **Пт. ВВЕДЕННЯ В ХРАМ БОГОРОДИЦІ**
5. Сб. Апп. Филимона і Архіпа
6. **Нд. 27-а. Свт. Амфілохія, гл. 2**
7. Пн. Вмч. Катерини, вмч. Меркурія
8. Вт. Сщмч. Климента, сщмч. Петра
9. Ср. Прп. Аліпія Стовпника, прп. Якова
10. Чт. Вмч. Якова, прп. Паладія
11. Пт. Прмч. Стефана Нового, мч. Іринарха
12. Сб. Мч. Парамона, мч. Філумена
13. **Нд. 28-а. Ап. Андрія Первозваного, гл. 3**
14. Пн. Пр. Наума, прав. Філарета
15. Вт. Пр. Авакума, мч. Миропії
16. Ср. Пр. Софонії, прп. Теодула
17. **Чт. Вмч. Варвари і мч. Юліяніі**
18. Пт. Прп. Сави Овсяченого, мч. Анастасія
19. **Сб. Свт. Миколая Чудотворця**
20. **Нд. 29-а. Свт. Амвросія Медіопанського, гл. 4**
21. Пн. Прп. Потапія, ап. Аполоса
22. Вт. Зачаття прав. Анною Пресв. Богородиці
23. Ср. Мчч. Мина, Єрмогена та Євграфа
24. Чт. Прп. Даниїла Стовпника, прп. Никона
25. Пт. Свт. Спиридона Тримифунтського
26. Сб. Мчч. Євстратія, Євгенія, Ореста
27. **Нд. 30-а. Свв. Праотців. Мч. Фирса, гл. 5**
28. Пн. Сщмч. Слевферія
29. Вт. Пр. Аггея
30. Ср. Пр. Даниїла і трьох юнаків
31. Чт. Мчч. Севастіяна, Зої, свт. Модеста

З глибоким болем почув звістку про кончину мого близького друга і сподвижника, великого і гідного сина України, видатного громадського діяча Євгена Сверстюка. Це незмірима втрата для українського народу, близьких і рідних, для друзів, хто його знав особисто.

Неоціненний внесок Євгена Сверстюка у справу свободи і розквіту рідної України. Він назавжди впливав своє ім'я в сучасну історію як борець і вчитель, філософ і патріот.

Його земне життя стало даруванням, праця – вічністю, нездійснене – жалем.

Висловлюю глибокі співчуття рідним і близьким, всьому українському народові. Ми сумуємо разом з Вами.

Радник прем'єр-міністра

Республіки Вірменія Размік МАРКОСЯН

Олена ГОЛУБ

ПИСАНЕ СИНІМ КРИЛОМ

*«Легко цінити шляхетні почуття,
важко носити їх вічно в серці,
о дай мені силу носити їх...»*

Євген Сверстюк

Синій Птах – Птах Віри, Надії, Любові. Синій Птах – як «Одна Рідна Душа. Тільки профіль змінюється залежно від світла моїх очей...» – з юних років був у серці любого пана Євгена. Він торкався своїм синім крилом і до мене, ангельським крилом через осяйну душу Лицаря. Думаю, то потім вже Євген Сверстюк став засяйний, а спочатку – осяйний... І в першому романтичному коханні, відчутне через поетичне Слово, і вже пізніше – гострим проблемом, у карцері, додане «осяйне» до «Сервантеса» – «Панно з Тобасо лиш Ти, може почувш псалом і прочитаєш листи, писані синім крилом...» І в той же час – зростання до Бога – «...як важко підійматись до високого смирення перед Лицем Твоїм, і заповідями Твоїми, і таїти в глибинах вічний бунт свободи». Він говорив: «Справжнє мистецтво на вершинах ідеалізму, де неминуча зустріч з Богом... Поезія народжується на більших вершинах, і там, де вона народжується, вже з'являється голос, подібний до молитви...»

То саме сердешне світло такої Любові пана Євгена живило і живить мене до співаного слова, яке так проникливо, мабуть, як ніхто інший відчував Він. То перлинка мого щастя, одну з таких тримала я у маревному сні в ніч перед Його Відходом. Саме шляхетне і високе слово, передані глибокі думки в джерельних розповідях джерельного голосу втворили (сформували) в серці за багато років такі високі критерії, поставлені до себе, до інших людей, чесні і глибокі, переважно сказані афористично, судження – що тепер, коли любий пан Євген буде промовляти до мене лиш з Неба – мусиш з молитвою звертати кожен свій крок, кожен свій помах крила, з постійним відчуттям доторку вже засяйного, ангельського крила близького і дорогого Євгена Сверстюка... «Віра–Надія–Любов... ви Одна Рідна Душа... і я живий допоки та душа в мені».

Світла пам'ять!

Наукове товариство імені Шевченка в Україні з глибоким жалем зустріло звістку про передчасну смерть Євгена Сверстюка – одного із лідерів національно-демократичного руху, видатного письменника, літературознавця та філософа.

Життя його було боротьбою за незалежність України та її демократичний, європейський розвиток. За «антирадянські» есе (зокрема, «Собор у риштованні»), участь у «Самвидаві» та гострі публічні виступи Є. Сверстюка засуджено до семи років таборів та п'яти років заслання. Проте це не зламало його патріотичний дух. Навпаки, після ув'язнення Євген Олександрович брав активну участь у роботі напівлегального Українського культурологічного клубу, був редактором газети «Наша віра». У 1989 році його обрано президентом Української асоціації незалежної творчої інтелігенції, а 1993 – президентом Українського Пен-клубу. У 2011 р. він став учасником Ініціативної групи «Першого грудня».

Євген Сверстюк – автор численних книг, поезій, статей та есе з літературознавства, релігієзнавства та психології, перекладів із англійської, німецької та російської мов. З-поміж них виділяються «Остання сльоза», «В. Симоненко – ідея», «Шевченко і час», «Котляревський сміється», «Широке море України» та згаданий «Собор у риштованні». За книжку «Блудні сини України» отримав Державну премію України імені Тараса Шевченка.

У нашій пам'яті Євген Сверстюк закарбувався як сильна, волюва та віруюча Людина, яка жертвувала собою задля незалежності України.

Земля пером Вам, Євгене Олександровичу!

Висловлюємо щирі співчуття родині та близьким покійного. З глибоким сумом і повагою,

Голова НТШ в Україні, член-кор. НАН України

РОМАН КУШНІР

Почесний голова НТШ в Україні, д-р істор. наук

ОЛЕГ КУПЦІНСЬКИЙ

Вічна пам'ять Великому синові України, борцеві за її волю, колишньому в'язневі комуністичного режиму.

Хай світла пам'ять про нього збережеться назавжди, а чиста його любов до України нехай переливається у серця наступних поколінь.

Від імені Світової Ради Суспільної Служби Світового Конгресу Українців

Ірина ВАЩУК, голова

Невимовна втрата, приголомшлива. Годі уявити Україну без Євгена Сверстюка! Таких Світлук і Шляхетних Людей, як Він, у нас ніколи не було багато. Тяжка, непоправна втрата для України. Для родини. Для тих, хто його любив і поважає.

Земля Йому пухом і Царство Небесне!

І вічна пам'ять!

Галина КИРПА, Дмитро ЧЕРЕДНИЧЕНКО

Відійшов у вічність один з лицарів високого Духу, провідників світла і невтомний будівничий Собору.

Я чasto подумки з ним говорила, завжди чула його голос, читаючи його книги... рідко дзвонила – щоб не забирати час...

Ваша смерть, Тату Євгене, вибила землю у мене з-під ніг. Та Ваша Душа, – як того біблійного батька, що приймає свого сина, – промовляє: «стій на такій землі, що не вислизає. Будуй свій дім у душі і він завжди буде непохитим». Дякую Вам, що Ви могли мені зростати, простіть, що не встигла Вам цього сказати.

Наталка ПРОСКУРА

Дорога Редакціє! З глибини душі висловлюємо Вам найщиріше співчуття.

Я мала щастя спілкуватися, працювати з п. Євгеном Сверстюком над книгою «Кобзар і Україна», а також над доповненням перекладанням «Блудних синів України» (вид. «Апріорі», Львів). Він був справжнім поетом і лицарем честі нинішнього часу. Тепер уже він – легенда України. Людина, яка своїм життям засвідчила, що можна зберегти образ і подобою Богу і в нелюдських умовах тоталітарного режиму.

Востаннє я зателефонувала п. Євгену (як потім зрозуміла) за годину до його кончини. Не знаючи, що він у важкому стані, хотіла подякувати за листопадовий номер газети «Наша віра», де вміщено матеріал із книжечки нашого музею. Жіночий голос повідомив, що п. Євген у лікарні і не може зараз розмовляти. А через короткий час у теленовінах сказали про відхід у вічність дорогого нам людини. Сумує моя родина. У скорботі львів'яни, які чуналиві духовні істини Євгена Сверстюка.

Земля йому пером і Царство Небесне!

Зеновія ФІЛІПЧУК, музей Т. Шевченка, Львів

Євген Сверстюк – найяскравіша постать українського шістдесятництва. Йому судилося стати захисником правди, свободи, людської честі і гідності в державі, яка всіляко придушувала ці фундаментальні цінності. Про свій час він говорив: «...це був час неспокійний і цікавий, цікавий саме тим, що неспокійний».

У своїх публіцистичних виступах Є. Сверстюк подавав голос за нашу, українську, приховану або замовчувану правду, говорив про українську національну й культурну ідентичність. Він прагнув виформувати українця-патріота, українця-борця.

Протягом 1956 – 1958 років Євген Олександрович працював на кафедрі української літератури в Полтавському Національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Студенти та професорсько-викладацький склад Полтавського університету імені В. Г. Короленка висловлюють щире співчуття рідним, близьким, друзям покійного.

Світла пам'ять про нього залишиться в душах і серцях українців.

Від імені великої королівської родини –

ректор Микола СТЕПАНЕНКО

Дорогі брати і сестри!

Українці міста Сургута (Тюменська область, Росія) сумують з приводу втрати великого Сина і Патріота України.

Євген Сверстюк був, є і завжди буде честю і совістю українського народу, і назавжди залишиться в пам'яті людській як приклад незламної боротьби за свободу України, завжди буде взірцем сили духу для поколінь українців.

Голова культурно-просвітницького товариства «Українська родина»

Володимир ХАЛИМОНЧУК

Редакції газети «Наша віра» та родині Євгена Сверстюка

Висловлюємо глибокі співчуття у зв'язку з відходом у вічність шанованого мною та моєю родиною Євгена Сверстюка – великої людини України, письменника, видатного громадського діяча. Вічна йому пам'ять.

Голова товариства української культури Хабаровського краю «Зелений клин»

Марко ПРОКОПОВИЧ

Тарас МАРУСИК

«На ниві Господній досить місця для всіх справжніх сіячів»

Познайомилися ми з Євгеном Сверстюком десь у 1988 або 1989 році – мабуть, після його виступу на засіданні «Українського культурологічного клубу». В одній з наших численних розмов я запитав, чи не думає він свої есеї, публіцистику видати окремою книжкою. «Може б Ви подивилися, упорядкували по рубриках, поредагували?» – запропонував мені п. Євген. Так розпочалася наша багатомісячна співпраця, з якої вийшла перша у незалежній Україні книжка Євгена Сверстюка «Блудні сини України» і перше видання після 1991 року, редаговане за харківським правописом 1929 року. Таким було його побажання, яке добре виконав славний чоловік, на жаль, уже покійний, Олександр Рибалко...

Я досі шкодую, що тодішній редактор «Пам'яток України» (саме у бібліотеці журналу побачила світ ця праця) Анатолій Сериков дуже підвів з розміром шрифту, якістю паперу і друку. Але, незважаючи на це, «Блудні сини України» були відзначені у 1995 році Національною премією імені Т. Шевченка.

«Я народився, – написав Євген Сверстюк у «Блудних синах України», – під щасливою зіркою: вона висвітлювала моє обличчя і ніколи не ховала його в тінь того місця, на якому сиджу. Навіть у найтемніші дні без просвітів я відчував, що моя зірка висока – і любив її. На Становому плоскогір'ї в холодні бурятські ночі зорі такі великі, що здається – вони гріють. Як Циганське сонце. В пустелі велелюдного міста вони блякнуть, але голубе мерехтіння залишається».

Світла йому пам'ять! Саме на таких трималися, тримаються і триматимуться українське небо й українська земля.

«У почині було Слово»

Євген СВЕРСТЮК

Вся штука наповнити хвилини світлом

Театр світу

На вікнах фіранки
на столі скатерть
у вазонках квіти
і починаєш вживатися
і вже починаєш забувати
що це тільки експозиція
до невідомого акту
який має початися завтра
Вже за кулісами забігали згорблені тіні
заведені перстом режисури
всі вдають з себе акторів
але насправді вони
тільки закулісні симптоми
вітер буде здувати скатерть
і гасити квіти
Втекти б у ясне вчора
у світле завтра
але суть гри в сьогоднішньому
наповнити світлом живу мить
Знайти її глибокий сенс
неповторний в короткому леті
ідеальний як сон літнього ранку
і грати мить як акт останній
Не помічати
уміти не помічати
що за лаштунками вже є сили
які мають змінити сцену
почати новий акт
і відвести тобі дальшу роль
в якій твоє буде лише те
що завжди з тобою
твоє лице і твоя гідність
і то суть ролі

Герольд
Ви прийшли для короткої гри
ескакуйте на кон на ходу
не силкуйтесь змінити інерцію
розгоню
не претендуйте збагнути напрям
усе іде по колу
Потрапляєте в полон давніх річищ
прокладених доріг
зав'язаних інтриг
вигорілих пустель
на лоні планети
в душі планетян
Поступ безповоротний

Вчорашні мертві
залишили вам незакінчену гру
неприбраний стіл
Добре
коли застанете тихий лад дому
де жили для себе
Гріше
коли літні бараки
де жили абияк
та все задля прийдешніх
там ламані дрова і борги
Вище голови
світ для сміливих!

За лаштунками
О Господи
Як важко нести суть
коли режисюра настроєна
на легеньку людину
таку легеньку
що не залишає сліду
і навіть не знає того
як то йти проти вітру
брести проти хвилі
а за право бути собою
не вміє платити
і не те що дорожити життям
життя воно кидає за безцінь

Режисер посміхається
як вправний картяр
вбиває пальцем неслухняну карту
і тасує-перетасовує колоду
За душою у нього нічого живого
він мавпує
перебирає варіації
The Queen's Croquet Ground
Who stole the tarts.
І прикидає касові резони

Я марю лицарством
лицареві допомагали берегти суть
важка броня
ритуали і кодекс чести

Режисер кривиться
старосвітські слова
Коновал перепрошую
теж пережиток минулого
але в ролі режисера
він так би мовити
наповнюється новим змістом

Перед спущеною
куртиною
В невідомість
як у крижану воду
гра без правил
заданий результат
підводні течії
розмите русло
і тільки з високих стосів старих драм
віє знайомим

Єва і змій-спокусник
Кайн і Авель
Йосиф і його брати
Мойсей перед юрбами кочівників
Балтасар на розв'язнім бенкеті
Месія і прокуратор
Небесний Учитель і земні учні
Мати під хрестом Розіп'ятого
Шляхетний Ідальго і Скорботний Принц
Тихий Мудрець і Розчарований Розбійник

Тартюф Яго Молчалін
і вся дрібна челядь
Гай-гай яке зачароване коло
усі на кону
ніби ніколи й не сходили

Я поринаю в стару драму
Людина виривається з полону
своїх темних джунглів
на світлу стежку ідеалу
Людина кидається в полон
сильніших за неї пристрастей
і закручується в темнім вирі
Людина людині вовк
Людина людині брат
і вічна загадка міту
і її треба розгадати
методом спроб і помилок свого
життя

Але мене ще з дитинства
цікавить фінал
ця перемога правди-добра
то закон життя
чи закон духу
який утверджує світлу віру
над темною течією життя
де сили зла такі владущі
а просвітки добра такі тихі
де широка нива заростає злом
а добра стає тільки на насіння

Все-таки те насіння
має чарівну силу гірчичного

зерна
з якого виростає дерево
Все-таки кривди напівправди
і сезонні правдоподібності
облітають як фіговий лист
а кінцевий розрахунок ведеться
щирим золотом правди
і все-таки сумління
так само як образ і подоба Божа
закладені в людській природі

Але ще з дитинства
бентежила
та рівноправність добра і зла
Якщо воно поза законом
то чому його не можна скоренити
З одчайдушною рішучістю
зло пробували скоренити у всі віки
але кожен раз
воно змінювало личину
раптом ставало нерозпізнаваним і
невловимим
і з лукавою міною приєднувалося
заду
до хрестового походу проти зла
І тоді ми розгублено розводили руками
і згадували притчу Христову про
кукіль
«Щоб виполоючи той кукіль
Ви не вирвали разом з ним і пшеницю
Залишіть хай разом обоє ростуть
аж до жнив»

Хтось з усмішкою вчив
розпізнавати культурну рослину і
бур'ян
Вирвіть усе
те що буде рости
то бур'ян

Скільки разів
о скільки разів
ми виконували цю пораду
з серйозною рішучістю
Ролі ситих і голодних
гордих і сумирних
гонителів і гнаних
старі як світ маски
під якими серце веде рахунок розплати
Гортаю старі драми
перебираю найгірші істини
найсумніші чужі історії
і вони дивно заспокоюють
у них тікаєш
як у надійну гавань вічності

перед тим
як пірнути
в холодні хвилі завтра

Дріж наводять згорблені тіні
вісники конфронтації зі злом
Може людина не створена для такої гри
Людині властивіше грати драму

любови
і шукати сонячної полянки
Може мені бракує сил
нести важку буденність повторної ролі
horror vaque
horror noctis
Може мене лякають диспозиції душі
готової визнати право добра і зла
а може лякає алергія душі
готової вибухнути і спалахнути

Out, out, brief candle!
A poor player
that stouts and trets his hour upon the
stage

Попереду блакитна полянка
і весь театральний реквізит
в Лету
і кінці в воду
У несмішній людській комедії
кожен уявляє себе головним героєм
і в запамороченні забуває
що фінал накреслено
Вся штука
наповнити хвилини світлом
1983

* * *
І досі ще кличе і манить
Осяяний сонцем куток,
Де гай в голубому тумані,
Пожовклі покоси гречок
І зелень ясна поміж ними,
Півкопи крапками дрібними
Сумують за днем, що пройшов.

Що в нім за принада і сила
І досі мене притяга?
та даль неозора і сива?
Приют ледве мріючих хат?
То знову скрадливо підходить
І чари, і щемі наводять
Дитяча тужлива жага.

Колись пастухом самотнім
Я днями вслухавсь в пустоту,
Зітхав за незаниманим високим,
Вичікував ніч, як святу.
І погляд дитячий з тугою
В шуканні краси неземної
Спрямовував в сторону ту.

Я нині самотній у полі.
Пустельний вітрець проліта,
Билини шепочуться долі,
Поблискує даль золота.
Знову, і знову зі мною
Пригадеш десь за горою –
Тривожні дитячі літа.

26.08.1949

* * *
В пустому класі
Стільки милих розумних очей
Тут промінням на мене несло.
Скільки світлих дитинних речей
В моїх вухах, як вулик згуло.

Скільки жартів лунало не раз,
Скільки сміху у юній юрбі!
І крилом невгамовний час
Все забрав, промайнув і побіг.

Я один, як у полі вітрак,
Що на місці махає крилом
І не може піднятися ніяк
У блакить понад сонним селом.

Почаїв, XII, 1952

олодий Шевченко двоїться в очах: «спирта в ряднині, колись я блукав без свити, без хліба»...

А незадовго юнак

Шевченко – прославлений поет і художник столиці імперії. Тут наче стала підміна особи...

А може, ми не знаємо того сироти в ряднині? Дещо він сам прояснив. Наприклад, у вірші «Мені тринадцятий минало». Але це сприймалося радше як витвір його засланої туги.

Шевченко, за добрим українським звичаєм, не любив хвалитися і хвалити («дурня в очі хвалять»). Не любив одвертостей і соромився звеличувань.

Так і залишилося на дні душі те, що там було посяно в дитячі роки, коли дитина вбирає все, як земля росу.

Тільки зі спогадів селян дещо таки пробивалося на поверхню. Пісня в українському селі була звичайним супроводом життя.

Ідуть дівчата в поле жати,

Та знай співають, ідучи.

А вечорами пісня довго не затихала в селі. На вечорницях були і старші хлопці та дівчата, і підлітки, і діти, особливо голосисті.

Згадують, що Тарас мав чудовий голос і слух, а також незвичайну пам'ять. Раз почує – і вже знає і мелодію, і слова.

Звичайно, таких приголублюють у всякому гурті: «то вже був такий грамотий! Вродися і вдайся...»

Але будні затягують осругою, будні домінують над кріпацьким селом. А свято в житті підлітка залишається з ним назавжди...

Колосальний вплив пісень Максимовича (збірка «Українские народные песни» (1822 р.) на інтелігенцію Петербурга – факт загальновідомий. Але ж то був не живий спів над річкою, під зоряним і місячним небом. То були лише слова пісні, і з них світився дух живий.

А Тарас же це увібрав і освоїв. І поніс назавжди у серці як слово, «що з Богом розмовляє».

Отже, не є аж такою загадкою: звідки молодий художник у Петербурзі знав так досконало українську мову, і чому він став «Кобзарем», ніколи не бувши поводителем кобзаря, чому його поезія «співає» і чому у ній є глибина – понад вік автора.

Пісня ввела його в глибини «колективного підсвідомого», подібно як Псалтир відкрив йому джерельну книгу віри і принципи Абсолюту.

Усе це «було в ньому» змалку. Тільки збоку цього не було видно, бо він, як Перебендя, був іншим у веселому товаристві, іншим з дівчатами. Наприклад, треба було опинитися аж на Кулішовому багатолюдному весіллі, щоб виявити свій незвичайний співочий хист. Бо тут з'явився для актора живий театр!

І тут ключ до головного. Чому Шевченко інший у своїй українській поезії і в російських творах, про що йому так виразно говорили і Аксаков, і Куліш. Зрештою, про це багато писано.

А справа в тому, що українське і російське слово йшло до Шевченка з різних джерел. Українське – з глибин підсвідомого, звідки випливали до нього архетипні первозданні образи. Російське ж слово було на поверхні. Воно

йшло протоптаними стежками російських авторів, було схожим на прочитане, хоча характер мислення і голос ніби Шевченків.

А проте, і мислення підлаштовувалося під загальноприйняте, усереднене російське, підцензурне. Словом, поет говорив «не своїм голосом». Своїм і не своїм.

Конфлікт із царями

Він у Шевченка куди глибший, ніж просто неприйняття режиму Миколи I – не першого російського коронованого

дивуватися з дитячої довірливості поета, який дарує вихователю російського престолонаслідника поему, що починається словами «Кохайтеся, чорнобриві, та не з москалями». І Карл Брюклов, і Вільштенберг, і всі німецькі друзі поета з Васильєвського острова, певно, не читали «Гайдамаків». Князь Рєпнін і численні українські пани, певно, не читали поеми «Сон». А проте, Поета шанували, і він відповідав їм взаємністю. Зустрічалися, звичайно, виступники і лукаві пани, але то вже та моральна категорія, яку порядна людина толерувати не може.

Порядність була для нього першим

ШЕВЧЕНКО: записи на маргінесі

ката.

«Історія русів» не єдине джерело інформації про «царів людодів».

В основі Шевченкового світогляду – Біблія, знана ще з дитинства. Там закладено неприйняття ідолів, котрі карають за відмову поклонятися їм. Цар Ірод, Нерон, і всі гонителі за віру і правду були самопроголошеними божествами, органічно неприйнятними для вільної людини, яка відкидає поділ на царів і рабів. Отже, поема «Царі» не так політична, як релігійна в своїй основі. Що ж стосується російських царів – то це був початок Шевченкової мандрівки в глибини історії, сповненої коміроїсними відхиленнями малої людини від обличчя Вічного Бога.

Адже не можна служити і Богові, і мамоні.

Шевченкова толерантність і нетолерантність

У свідомості людей, що приблизно і поверхово освоювали Шевченка, закоринилося уявлення про Шевченкову нетолерантність. При цьому в ту купу скидаються і настроєві вигукі гайдамаків, і сповідальні оповіді Варнака («я різав все, що паном звалось»), і москалів («москальки що заздріли, то все очухрали»), і німців («отак німота запалила велику хату і сім'ю»). З особливою навіязливістю цитують «атеїстичні висловлювання», не тямлячи, що ті слова означають в контексті. Адже «прокляну святого Бога» в прямому значенні – є нонсенс для того, для кого Бог – святий... Мені невідомі чиїсь роздуми про велику Шевченкову толерантність стосовно людей іншого походження та інших переконань, адже Шевченко майже все життя прожив на чужині з такими людьми, найчастіше лояльними до існуючої влади і часто прямо причетними до неї. Хоча б той факт, що поема «Катерина» присвячена В. А. Жуковському. Можна тільки

мірилом. У Шевченка, загалом вибажливого до людей різного походження і різних поглядів, є випадки різких осудів, що здавалися багатьом несправедливими.

«П. С.» – неприхований памфлет на ліберального поміщика, котрий мав репутацію українського патріота серед людей нерозбірливих.

Відгук у щоденнику про Афанасія Чужбинського багатьом здається немотивованим, особливо після прочитання спогадів Чужбинського про Шевченка, загалом коректно і добре написаних. Важливо й те, що Чужбинський добре розумів, хто є Шевченко (сучасники рідко впізнають великого в буденних ситуаціях). Але подарувати Чужбинському вірнопідданих віршів на честь російської зброї Шевченко не міг.

Нищівна характеристика поміщика Родзянка ґрунтується на тому, що той був графоманом і писав сальні вірші.

Але провінційні графомани – то ще півбіді. Біда там, де завеликий талант збивається на політичну кон'юнктуру...

Офіційних шевченкознавців настільки шокувала Шевченкова критика Пушкіна, що вони просто пропустили ту сторінку спогадів П.Я. Полонського і вдавали, що не чули...

Шевченкова критика Пушкіна і Некрасова теж, по суті, зв'язана з естетичним несприйняттям. Причому у Пушкіна йдеться не про «гріхи молодости» типу поеми «Гавріліада», а про твір зрілого віку – «Полтава».

У своїх спогадах про зустрічі з Шевченком поет П.Я. Полонський пише про гостру суперечку з приводу Пушкіна. Закінчувалася вона тим, що розхвилюваний український поет нічого не хотів і чути...

Справа, очевидно, в тому, що такі аргументи, як російський патріотизм Пушкіна, для Шевченка не були присутніми. Для нього фальшива патріотична поема була непростим гріхом ПОЕТА...

То були часи романтизму. Боротьба за волю – один з перших постулатів романтизму, про що не міг не знати

Євген СВЕРСТЮК

Пушкін, автор оди «Вольность». Не міг не знати, що великі поети-романтики, як Байрон і Міцкевич, не тільки опіслявали борців за волю, але й самі поклали голову за свободу Греції. А в той час російський романтик Пушкін бере відомий у світовій літературі сюжет про війну України за волю, про виступ гетьмана Мазепи на боці шведського короля – лицаря Карла XII. Як тут неоднозначності? Гетьман своє знамя вольності підіймає на царя-деспота, вища мета якого – «отсель грозить мы будем шведу».

І хто ж виступає героєм поеми? Зрадник Кочубей, який пише цареві донос на свого гетьмана і навіть на його літературні твори!

Битва закінчилася. Поразка. Гетьман помирає. Але для співця перемог деспота тут саме настає час політичних розцінок, і то зовсім не в дусі Байрона... «Забит Мазепа с давних пор» – видає бажане за дійсне співець Петра, вважаючи, що тільки царська анафема залишилася по Мазепі.

А мав би знати, що Мазепа був найщедрішим в Україні фундатором і будівничим православних храмів. І в тих храмах пам'ятають і щоденно поминають в літургійній молитві «строителя і благотворителя».

Дивно, що добрий російський поет Яків Полонський шукає політичної мотивації в патріотизмі Пушкіна і не відчуває, що тут же йде не політична суперечка. Це різке зіткнення поетів з різними поняттями про кодекс честі і естетичний кодекс романтизму, якому той же Пушкін віддає честь... навішши епіграф з поеми Байрона.

Як людина порядна, Полонський належно оцінює гарячого суперечника: «Шевченко зберіг до мене і надалі щирі приязнь». Кочубей був для нього тільки донощиком.

Але щось заворушилося і в Полонському, коли він резюмував: «Політичні переконання його були настільки ж непрактичними, скільки благородними».

Після тих суперечок проміне лише п'ять років, і на сторінках журналу «Русское слово» з'явиться вибухова публікація Дмитра Пісарєва «Пушкін і Белінський», де автор з іронією говорить про пушкінський патріотизм і з сарказмом перелічить усі воявничі політичні виступи Пушкіна, при цьому делікатно нагадає його кредо

*«Не для житейского волнения,
Не для корысти, не для битья,
Мы рождены для вдохновения,
Для звуков сладких и молитвы».*

Пісарєв дуже непошисто говорить про поезію взагалі, і тут Шевченко не міг би його підтримати. Але в розумній постановці питань і чесних відповідях на них тут Шевченко був предтечею шістдесятників.

Що ж стосується Некрасова, то критика його була, звичайно, естетичною. Треба мати на увазі, що про Н. Некрасова сучасники мали уявлення не з теперішніх добірок, а з тодішніх публікацій, де була і груба кон'юнктура, і віршована та прозова пересічність.

З пошани до імені ми замовчуємо поетичні вольності у вірші Некрасова, присвяченого Шевченкові: «мог умереть он, конечно, под палками, может и жил он лишь этой надеждою».

Ловко сказано. Але неправдиво. Не толерував Шевченко суміші грішного з праведним ні в житті, ні в літературі.

АПОСТОЛ ПАВЛО

Ален ДЕКО

Тема апостольства завжди була близька для Євгена Сверстюка. А св. Павла він якось особливо вирізняв. Книга Алена Деко «Апостол Павел (М., 2011) прочитана ним уже в лікарні, і вибрано фрагменти для грудневого числа «Нашої віри». Ці уривки дорожочні тим, що за ними відчувуються думки Євгена Олександровича і велике горіння духу в його вирішальний час – перед Божим порогом.

Книга зберегла й чимало інших поміток рукою Євгена Сверстюка...

І коли почув Нерон, як вони однодушно і в один голос називають Ісуса непереможним царем, відправив він їх у в'язницю... І наказав шукати по всьому слуг того великого царя і видав едикт, щоб усіх воїнів Христових, хоч би де було їх знайдено, не допитуючи, піддавати усіляким мученицьким катуванням...

Серед них і Павло, закутий в кайдани, був приведений, тягнучи в ім'я Христа вже звичай для нього вериги. Всі, з ним закуті, ставилися до нього настільки шанобливо, що без будь-якої підказки Нерон легко здогадався, хто очолює це військо великого царя.

— Ну, чоловіче, великого царя рабе і мій в'язню, чого це тобі забанулось таємно прибути в царство римлян і від мене зманювати до того царя і вербувати воїнів війська мого імператорського?

Павло ж, сповнений Духа Святого, не бентежачись і всіма, хто міг там бути присутній, почувтий, відповів цезарю:

— Не лише з твого кубла, Нероне, набираємо ми воїнів, але з усіх довколишніх земель і призначено мені, щоб не відштовхнув я жодного з тих, хто забажає служити царю вічності моєму. Коли й тобі, Нероне, спаде на думку увірувати в Нього і чесно Йому поклонитися, помилює Він тебе. Та не сподівайся, що багатства земні, велич і слава можуть спасти тебе. Якщо ж Йому упокорюєшся, навки славен будеш. Коли ж прийде Він судити живих і мертвих, спалить у вогні видимий світ, і воїнів Своїх щедро одбарає ще до створення світу приготуваннями і одвіку сокровенними дарами, котрі ніколи не вичерпаються.

Почувши таке, Нерон спалахнув гнівом, а оскільки Павло мовив, що видимому світові належить у вогні бути розвіяному, звелів їм усіх воїнів Христових спалити. Павла ж, за порадою сенату, буцімто за образу його величності, позбавили голови, згідно з римськими законами.

І доручив він Лонгину і Мегисту, префектам, а також Акесту, центуріону, щоб вивели Павла з міста і влаштували для народу із його страти видовище... Павло ж не переставав слово спасіння їм проповідувати.

І негайно розіслав Нерон, дияволом підбурюваний, по всьому місту і цілому царству слуг і писарів; щоб вони з усією пильністю виявляли таємних християн і разом з явними знищували. І було тоді так багато християн перебито, що народ римський безстрашно увірвався у палац, готовий підняти повстання проти цезаря, і люди закричали: «Поклади, цезарю, кінець управлінню беззаконному!.. Досить люто-сти, що всяку міру жорстоко-сердя перевершила. Адже

наші то люди, яких ти вигублюєш, держава римська на них тримається. Нищити ти, цезарю, римську доблесть, котра на страх всьому світові багато великих воїнів виховала.

Тоді Нерон, наляканий криками народу, видав інший едикт, щоб ніхто не смів християн чіпати і будь-яку шкоду їм чинити, доки про ретельну перевірку звинувачень не буде донесено цезарю.

А коли Павло знову постав перед ним, Нерон, як тільки узяв його, заволав оглушливо:

— Приберіть, приберіть злочинця! Зітніть голову обманщика! Не залиште живим чародія! Зітріть з лица землі того, хто ушкоджує ума.

Промовив йому Павло:

— Не надто довго, Нероне, належить мені мучитися, зате завжди буду живий у Бога мого і Царя вічного Господа Ісуса Христа, який прийде судити землю у спопеляючому вогні.

Каже тоді Нерон Лонгину, Мегисту і Акесту:

— Зітніть швидше йому голову, і якщо він тішить себе надією на життя вічне, хай вважає мене царем непереможним, бо я закував його і вразив насмерть.

І вигукнув Павло:

— Знай, Нероне, мені після усічення голови уготовано вічно жити в царя мого непереможного, ти ж, хоч нині й уявляєш себе переможцем, переможений будеш. Коли голову мені знесуть, живим явлюся тобі, і зрозумієш тоді, що життя і смерть підвладні Господу моєму Ісусу Христу... і будь-яка перемога — від Нього...

І з цими словами повели Павла на страту.

А коли вели, говорять йому Лонгин, Мегист і Акест:

— Скажи нам, Павле, де ж той цар і де з'являється він вам, і як упізнали ви його, і що доброго він дав чи обіцяв дати вам, щоб ви, християни, так палко його любили і ні за яких умов не хотіли би релігію прийняти нашу, й жити, насолоджуючись радіщами життя, але, наче до найпрекраснішої вітхи, поривались би в муках померти за нього? Велика нам бачиться в тому заблуда: веселість і саме життя ненавидячи, жадати всім серцем страти і смерті.

Відповідає їм Павло:

— О мужі розсудливі, здоровим глуздом сповнені, покіньте сутінки невігластва і заблукань, туманом яких потьмарена ясність розуму вашого, через що істину, в вас заховану, узріти не можете.

Зверніть же розум до вічного й істинного світла, аби змогли ви найперше самих себе пізнати і вже потім з радістю приступити до пізнання царя того, а також спастися від вогню, яким охоплений буде світ, і неушкодженим залишитись. Ми ж на якомусь там земному, як думаєте ви, царю служили, але Богу Живому, Царю небес і всіх віків, котрий прийде як судія і буде через во-

Твір Ель Греко. Фрагм.

гонь судити цей світ за беззаконня, що в ньому діються. Щасливий буде кожен, хто увірує в Нього, бо здобуде життя вічне...

Коли ж звершиться це, вчинить Бог того істинного молителю і пошанувальнику Свого рівнею і товаришам янголів Своїх — духів, святих і блаженних. Того ж хто увірувати в Нього відмовиться, залишить Він на вічну погибель спільником і співучасником огидних демонів; у той вогонь непогамований кине Він відступників, в той самий вогонь грядущий, в якому Бог судитиме світ.

Отож, мужі розумні, розсудіть власною головою: хто світ створив, адже не без Творця він з'явився! Поміркуйте, хто людину створив, бо як свідчать святі пророцтва, не сама вона себе створила! Остерігайтесь, бо статуї — творіння не Бога, а людей і демонів, у тих статуях захованих. І хоч може здаватися, що в сердечній згоді вони перебувають, адже всі заодно жадують погибелі роду людського, та ворогують вони між собою безперестанно. «Бо немає миру для нечестивих», рече Господь.

Причина ж, чому вони людей погубити прагнуть, і тим товаришів у мученнях собі здобути, та, що знають вони: будуть відпущені люди милі-

стю Божою в обитель небесну, яку вони через власну гордіну утратили. Урозумійте, мужі люб'язні, що ім'я Боже-ства на множину ніяк не ділиться, бо один є Бог, від якого все, і один Дух Святий, в якому сукупність всього існує, і скоряється Йому все насправді істинне, і немає розділення в Божестві...

Огляньтесь, громадяни римські, звідки роздор пішов і довкола чого так довго приховано і зловиво розпалювався, і чому таке множення не божественно-величких, а жалюгідних і потворних кумирів появилось? А тому, ясна річ, що багато таких, хто побажав стати принцепсами, тиранами і панами не над пороками своїми, а над людьми, до себе подібними; і тоді виходом невігластва поглинутий і в бездну гордіні своєї поринувши, заради могутності власної, всякий приглянув собі, або й вигадав Бога. Не даремно ж мовиться: «Страх первородний створив у світі богів».

До такої безтямності дійшли мізерні люди, що богами собі поставили найнікчемніших і наслідують їх, аби лютої смерті уникнути. А оскільки ніхто з них про Бога нічого й знати не хотів, віддали вони були своїм примхам, щоб такі речі робити, за які закони римські карають з прокляттям. І здійснилося в них те, про що сказано словами священними «Хай уподібняться їм ті, хто робить їх». Сотворивши собі богів мізерних, люди самі стали мізерними і до такого безуму дійшли, що дерев'яному плню кажуть: «ти бог наш», а каменю — «допоможи нам», і моляться обструганій дровині, гризучись біля полум'я стружок.

І вигукнув великий натовп тих, хто слухав Павла:

— Блукали ми і гришили, чинили ми нечесиво! О вчителю істини і спасіння, змилуйся над нами, щоб позбулись ми сіті грівів і уникли вогню, в якому буде мучитись всякий невірний і недостойний.

І відповів їм тоді Павло:

— О мужі браття, чихі сердець Бог Духом Своїм торкнувся, будьте стійкі у вірі, і прийдуть слуги вічного спасіння, що ними ви охрещені будете і, возлюбивши кріпко Господа нашого Ісуса Христа, спасенні будете.

Лонгин же і Мегист з Акес-

том, порадившись, сказали апостолу:

— Просимо тебе, пане, вели записати нас у військо царя вічного, аби могли ми грядучого вогню уникнути і причетниками стати царства безмежного. Звільняємо тебе ми, і куди б не зволив вирушити, завжди будемо твоїми супутниками і слухатимемо Тебе до самої смерті.

Мовив їм Павло:

— Браття мої, не відступник я, а вірний воїн царя мого... Тепер я недаремно терплю і немарно переніс стільки страждань, бо чекає на мене вінець справедливості, яким нагородить мене Той, в кого увірував я, і завдяки якому я стою непохитно, адже до Нього йду і разом з Ним явлюся у славі Бога Його і Отця, і янголів святих судити коло землі. Тому я цю смерть зневажаю, а просьбу вашу схотівся відкидати.

Вони ж ридуючи, сказали йому:

— Що ж діяти нам? Стративши тебе, як жити будемо і як зможемо прийти до Христа...

І доки вони отак між собою розмовляли, прислав Нерон Парфенія якогось і Фериту, щоб ті перевірили, чи стратили Павла. І прибувши, побачили вони, що живий він і давно вже перред натовпами промовляв.

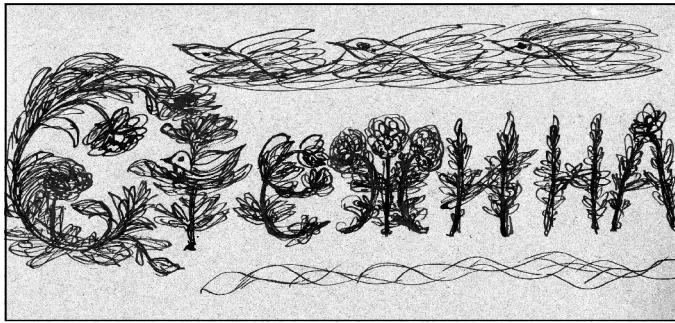
І сказали вони Павлу:

— До цезаря перше підемо ми з донесенням, коли звершено буде те, для чого нас прислано, і коли ти умреш і воскреснеш, тоді ми повіримо царству твоєму.

Тим часом Лонгин, Мегист і Акест, молячись про спасіння своє і допитуючись у Павла, як зможуть досягти життя вічного, почули від блаженно-го апостола:

— Браття і діти мої, як тільки буде голова моя зігнута, і ви разом з іншими вершителями страти моєї покинете місце, де Господь покликати мене до Себе зволить, заберуть тіло моє і поховують вірні люди. Ви ж примітьте місце мого поховання і завтра, коли почне світити, ідіть туди — і знайдете там двох мужів — Тита і Луку, яким розповісте, навіщо я вас прислав. І дадуть вони вам знак спасіння Господнього. Виконайте без сумніву, що велено вам, і увірувавши, одразу в священному джерелі охрещені будете, і причетними станете до живото-врящих Тайн Божих, і очищені будете від усіляких пут гріховних, і станете біліші за сніг, і будете в лави війства Христо-вого зачислені, і успадаєте Царство Боже. [...]

Всамий же момент усічення голови його хлинула з неба така безмірність світла і пахощ прекрасний, що очі смертних сяяння того не можуть витримати, а мова людська того пахощу описати не в силі.

Дмитро БІЛОУС

Андрій Первозваний

Небо зорями ясными
розмержане,
там Андрій ходив морськими
узбережжями.

Тут зібрання велелюдні
він відвідував,
християнство у Синопі
проповідував.

Через Корсунь від Босфору
днями многими
плив Славутичем угору,
за порогами.

Вільно зір степами линув
неозорими.
Він на березі Дніпровім
стає під горами.

Тут зронив апостол слово
невідцвітнеє.
— Учні, бачите ці гори? —
він запитує. —

На цих горах ласка Божа
спочиватиме.
Піднесеться місто гоже
із палатами.

Буде тут церков багато
з волі Божої.
І стоять у віри й правди
на сторожі їм...

Я. БОЖЕМСЬКА

СВЯТВЕЧІР В УКРАЇНІ

Меркне день... По цілоденній сніговій
настала тиша. На небосхилі рідшають
хмари, а багрянні смуги сонця, що захо-
дить, яскраво відбиваються на білому
снігу. На вулицях замовк сміх веселої
дітвори. Рідше чути дзвінки саней, яки-
ми поспішають додому ті, що їх затри-
мала сніговія.

У хаті метушня... Господиня по-
спішає, щоб не спізнитися з вечерею,
щоб усе було готове, прибране, поки на
небі зійде перша зірка. В кутку світлиці
мерехтять чепурно прибрані ялинки.
Діти нетерпляче бігають від ялинки до
вікна: виглядають крізь засніжені ши-
би, чи не появилася вже зірка.

Посередині світлиці стоїть стіл, за-
стелений білою скатертиною. Під ска-
тертиною густо розстелене запашне
сіно, мов у Божому вертепі. На столі
плетений білий калач — ніби сповита
Божою Дитиною. Рядком стоять дві склян-
ки, наповнені зерном, а в них застром-
лені свічки — вони нагадують про
світло радості, що зійшло на землю
із народженням Божого Сина. У хаті

Помолився на вершині,
на пракийській,
хрест поставив там, де нині
храм Андріївський.

Світла доля міста Кия
незрівняного —
це провіщення Андрія
Первозваного.

святковий настрій.

Ось замерехтіла перша зірка! До
світлиці ввійшов господар дому, вніс
два снопи: сніп пшениці і сніп вівса.
Серед урочистої тиші господар вітає
свою родину:

*Весела вістка світу ся з'явила:
Діва Марія Сина породила,
Сина породила, вєслах положила.
Злетілись янголи Дитя звеселяти,
«Слава во вишніх», — зачали співати.
Пастушки прибігли, Богу ся кланяють,
А три царі несуть дари з далекого
краю.*

*Та й ми Рожденному низько ся
кланяймо,
Щастя-здоров'я в покорі благаймо,
Дай, Боже, ці свята в здоров'ї
прожити*

*Та й другі свята в гаразді зустріти!
Христос рождається!*

— Славте його! — всі відповідають.
Господар ставить сніп пшениці в од-
ному купку хати, а сніп вівса — у друго-
му. Це на те, щоб народжений Ісус обда-
рував господаря добрим урожаєм. Потім
усі радісно сідають за святковий стіл.

Віра ВОВК

Перед яслами

Перед Твоїми яслами, малий Ісусе,
Стоїть багато білих і чорних овець,
З якими Ти любиш гратися.
З їх кучерів Твоя Мати пряде довгі нитки,
Тче Тобі з них капчурі і чорно-білі бесаги
На дари від святих Трьох Царів.
Перед Твоїми яслами, малий Ісусе,
Повклякали лагідноокі сарни і дужі олені,
Що розказують Тобі верховинні легенди.
Вони дихають теплом на Твою сорочечку
І дарують Тобі своє пахуче сіно,
Бо надворі скрипить сніг під постоломи.
Перед Твоїми яслами, малий Ісусе,
Приблукало змерзле вовчєня,
Перекинуло Твоє горнятко, лизнуло Твій борщик
І скочило на Твою м'яку пеленку.
Мати Божа сплеснула руками:
«Ой, горенько! Воно мені Синка подрапає!»
Але вовчєня дивилось на Неї сумнооко:
«Всі мене проганяють, нікому я не потрібне,
Раз знайшло тепле лігво — неевже проженеш?

Мати Божа всміхнулась, порснули сміхом ангели:
Ісус притулюється до сірої вовчої овчини
І — задрімає. Загнали дудки й сопілки.

Світлана ЖУК

Святий Миколай

Спи, моя дитино, засинай,
Зорями розквітло темне небо,
Вже дідусь різдвяний — Миколай
Поспіша з гостинцями до тебе.

Цей ласкавий щедрий чарівник
Шепче дітям казочку на вушко,
Він дарує їм прегарні сніи
І кладе гостинець під подушку.

Що ти хочеш? Тільки побажай —
Ковзани, чи ляльку, чи машинку —
Все дідусь наш добрий Миколай
Принесе тобі, моя дитинко.

Швидше оченята закривай,
Спить пухнастий котик на долівці,
Незабаром прийде Миколай
І тебе погладить по голівці.

Надія КМЕТЮК

Чудотворець святий Миколай
вирушає у добру дорогу.
Ти надійся, всім серцем чекай,
і він прийде до твого порога.

В доброті, у любові, у ласці
завітає у хату до тебе
у той час, коли зорі сріблясті,
наче свічі, засяють на небі.

Коли милі голівки дитячі
припадуть до подушки у снах,
він так трепетно, ніжно, терпляче
принесе в своїх добрих руках

подаруночки діткам на втіху —
вранці радості буде багато,
і від дзвоників срібного сміху
дивовижне прокинеться свято.

Ой сивая тая зозуленька

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!
Усі сади та й облітала,
А в одному та й не бувала.
А в тім саду три тереми.
А в першому — ясен місяць,

А в другому — красне сонце,
А в третьому — дрібні зірки.
Ясен місяць — пан господар,
Красне сонце — жона його,
Дрібні зірки — то їх дітки.

Світла пам'ять!

Активність Євгена Сверстюка вряжала. Він виступав на різних форумах, конференціях, вечорах, на радіо і телебаченні в різних містах України і за кордоном. Він був безвідмовним, коли ми просили його виступити перед дітьми в Музеї, чи прочитати лекцію про Шевченка нашим науковим співробітникам.

У своїх виступах він постійно проповідував Христові істини. Його публікації повертали втрачений зміст таким поняттям, як Віра, Надія, Любов, гідність і мораль.

Його вирізняло почуття внутрішньої свободи, власної гідності, усвідомлення себе українцем і продовжувачем Національно-Визвольних Змагань. Він був послідовним і вірним своїм поняттям про честь і гідність.

Наталія КУЧЕР, Національний музей літератури України

Я пам'ятаю його по вутлому дисидентському товариству, яке збиралося у брата на Русанівській набережній, 6. Удливим і гостроязичним за Сверстюка був хіба що Василь Стус.

Євген Сверстюк був цілковито безкомпромісною людиною, що не додавало йому легкості в спілкуванні, і ширило звинувачення в погорді. Він був трохи схожий вдачею на старих дивізійників, дисциплінований, непохитний, завжди з високо піднесеною головою.

Він належав до тієї категорії «останніх самураїв», які фізіологічно не могли дозволити собі поступитися принципами. У них в принципі «переключалки» такої не існувало.

Ми вчимося великої політики, запозятю вчимося компромісів, так, що перевершуємо своїх супер-компромісних західних вчителів. Можливо, гнучкіші люди мають заступити сильніших?..

Але я дуже сумуватиму за Вашою вредністю, гострослів'ям і хворобливістю, як на наш час, порядністю, пане Євгене.

І, так, я плавав за Вами.

Олег ПОКАЛЬЧУК

Думаю, що і в небесних сферах Він буде нероздільним зі своєю країною, її долею, у вінок якої назавжди вплелася Його душа.

Хай Господь дарує йому причастя і насолоду вічних благ, які приготував для тих, хто любить Його. Сповіджуватиму псалмами до 40 днів.

Анна-Віталія ПАЛІЙ,

м. Тернопіль

Дуже сумно було почути, що пан Євген Сверстюк відійшов у вічність. Це втрата для всіх українців цілого світу. Оплакуємо його в Торонто.

Він для нас як свічка справедливості. І я особисто дуже цінувала зустрічі з ним, в Канаді і в Україні: його глибоку духовність, мудре бачення будь-яких проблем в Україні. Це була унікальна Людина.

Вічна йому пам'ять!!!

Дорогий дружині та родині глибоке співчуття. Як він любив свою внучку і часто її згадував.

Валентина КУРИЛІВ, Канада

Сумна звістка прийшла до нас. Не стало Євгена Олександровича Сверстюка...

Життєвих випробувань, що випали на його долю, було б забагато для кількох життів. Попри те, він не тільки мужньо вистояв, підтримуючи тих, хто був поруч, а й проніс кризу роки любові до життя, позитивне світосприймання та віру у світлий завтрашній день. Не даремно часопис, душею якого чверть віку був Є. Сверстюк, також має символічну назву «Наша Віра». Доволі символічним є і епіграф газети з Посл. Св. Павла Гал. 6:10: «Поки маємо час, усім робімо добро». Адже саме добром просянута кожна сторінка газети і добрими справами було наповнене усе життя пана Євгена.

Для мене Євген Олександрович був і залишиться зразком високої моральності і правди в усіх її проявах, зразком ставлення до обов'язку і до Вітчизни в цілому. Світла Вам пам'ять, пане Євгене!

Олена КОВАЛЕНКО,
доцент Київського університету ім. Бориса Грінченка

Нехай душа пана Євгена покоїться з миром. Це велика втрата для України... Він був учасником Ініціативи «1 Грудня», і помер першого грудня. Такий от трагічний збіг.

Як писала Ліна Костенко,
«При майстрах яюсь легше.
Вони — як Атланти,
держать небо на плечах.
Тому і є висота».

Ростислав ГАЛЕЛЮК

Євгене Олександровичу, для мого покоління, народженого в кінці сорокових — на початку п'ятидесятих, для наших дітей і онуків Ви були, є і будете Великим Учителем, Великим Волин'янином, Людиною Дії, Честі і Гідності.

Учителю наш, спочивайте з миром... Царствіє Небесне Вашій душі... Моліться там, на Небесах, за нашу Україну...

Євгенія КИРИЛЮК, м. Луцьк

Разом зі звісткою про завершення земного шляху пана Євгена Інтернетом поширювався його відомий переклад поезії Кіплінга «Синові» («Як вистійш, коли всі проти тебе...»). А я згадувала, як 2002 року у Будинку письменників, на вечорі-концерті, організованому для збору коштів політ'язням кучмівського режиму, Пан Євген розповідав, як писався у концтаборі цей переклад.

В мене немає суму. Пан Євген зробив для України усе, що міг, і останні мої спогади про нього — це як він скромно підходить до мікрофону на не вельми велелюдних протестних акціях, що відбувалися за Януковича: проти утисків мови, права на мирні зібрання... Його запрошували, і він приходив, безвідмовний, і говорив, говорив до молоді, до всіх нас. Згадується, як він промовляв на зустрічі Ініціативної групи «Першого грудня» зі студентами Могилянки. Як скромно стояв із дружиною у натовпі під час віча Євромайдану...

І ось...
*Розвалилась зла руїна,
Покотилась лавина,
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її сплинула,
Щоб загасила, мов огонь,
Розвидляючий день?*
Він, як ніхто, має право піти в обійми Господа.

Ольга ЗДІР

У ці скорботні дні думкою лину до колективу, що тривалий час здійснює видання «Нашої віри». Не знаю іншого подібного випадку, коли б особа заснувала й випускала видання, яке стало важливим духовним орієнтиром для тисяч читачів у світі, і спромоглася бути упродовж 25 років джерелом для спраглих, — такого іншого випадку годі шукати...

Таке я наважилась говорити Євгену, який для нашої родини значив дуже багато. Так от, Євген, хворий, на це промовив, що дістав книгу — хрестоматію української поезії для мого онука і питав, як передати.

Еміграція озивається глибоким докором, позбавляючи можливості провести в останню путь Людину, яка освітлювала її життєву долю, підтримувала, обігрівала.

Олена ПРОСКУРА

Від імени читачів та редакції газети «Наша віра» складаємо щирі вдячність благодійникам, які забезпечили цей випуск газети своїми грошовими внесками: Віра Скоп (США) — 18000 грн.; Євген Захаров — 5000; Йосип Зісельс — 5000; Ліга українських меценатів, Михайло Слабошпицький — 5000; Олександр Сугоняк — 3000; невідомий читач — 1500; Микола Горбаль — 1000; Василь Овсєнко — 1000; Олесь Шевченко — 1000; Ярослав Брега — 500; видавництво «Клію» — 500; Антін Коломієць — 500; Ярослав Перчишин — 300; Людмила Алексєєва (Київ) — 200; Віра Бондар — 200; невідомі читачі — 240, 200, 100, 100; читачі видавництва «Клію» — 90. Хай вас Бог благословить!

Звернення від Редакції:

Слава Ісусу Христу! Шановні пані та панове, світла пам'ять про Євгена Сверстюка зобов'язує нас продовжувати його справу. Просимо читачів і всіх добрих людей вносити свої часточки задля подальшого випуску газети «Наша віра».

Гроші можна принести в редакцію, яка працює у видавництві «Смолоскип» (вул. Межигірська, 21, неподалік станції метро «Контрактова площа», вихід на Нижній Вал, тел.редакції 425-68-06). Гроші прийме і секретарка «Смолоскипу» Катерина Козелецька (тел. 425-23-93).

Іногородні можуть висилати перекази на адресу: Овсієнку Василеві Васильовичу, вул. Кіквідзе, 30, кв. 60, м. Київ, 01103, або на рахунок Овсієнка В.В. у Приватбанк: 4149 4377 4283 2031.

Засновник і видавець

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архiep. Igor (СІЧЕНКО), **Євген СВЕРСТЮК**, Раїса ЛИША, Юрій ВІВТАШ

ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНИЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛИША

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК

КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Майя БУЛАХ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для листів: Україна-Ukraine, 01001, Київ-1, а/с 283.

E-mail: nashavira@ukr.net; <http://www.nashavira.ukrlife.org>

Телефон-факс: 425 68 06

Наш розрахунковий рахунок: 2600 4001282001, МФО 300142 в УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 25 грудня 2014р.

Передплатуйте газету

У кожному поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра», індекс **61671**.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

